

บทที่ 4

องค์การเพื่อส่งเสริมธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ

นโยบายธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ

นโยบายธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ นับเป็นส่วนสำคัญของธุรกิจตามที่ได้ศึกษามาแล้วว่านโยบายธุรกิจระหว่างประเทศประกอบด้วย

1. นโยบายการดำเนินธุรกิจและการค้าโดยเสรี
2. นโยบายการดำเนินธุรกิจและการค้าโดยการคุ้มกัน

1. **นโยบายการดำเนินธุรกิจและการค้าโดยเสรี** ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ โดยสรุป ดังนี้

1. ให้ดำเนินการผลิตโดยเสรี โดยถือหลักของการแบ่งแยกแรงงาน (Division of Labor) และกฎตามทฤษฎีผลประโยชน์เปรียบเทียบ (The Theory of Comparative Advantage) กล่าวคือผลิตสินค้าและบริการที่ประเทศของตนได้เปรียบส่งเป็นสินค้าออก และซื้อสินค้าหรือบริการที่ประเทศของตนผลิตแล้วเสียเปรียบเป็นสินค้าเข้า
2. ไม่มีกำแพงภาษีศุลกากรรวมทั้งภาษีอื่น ๆ อันเป็นอุปสรรคต่อธุรกิจระหว่างประเทศ จะต้องมีการเก็บภาษีอัตราเดียวกัน
3. ไม่มีการให้สิทธิพิเศษหรือปฏิบัติต่อสินค้าออกของประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ
4. ไม่มีข้อจำกัดทางการค้า และธุรกิจทุกประเภท

2. **นโยบายการดำเนินธุรกิจและการค้าโดยการคุ้มกัน** ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ โดยสรุปดังนี้

1. มีการตั้งกำแพงภาษี ทั้งภาษีขาเข้าและภาษีขาออก
2. มีการจำกัดการนำสินค้าและการส่งสินค้าออก ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพรวมการใช้โควต้าด้วย
3. มีการใช้สนธิสัญญาในการแลกเปลี่ยนสินค้ากับประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ อาทิเช่น สนธิสัญญาชายข้าวสาลีระหว่างประเทศผู้ส่งออกซึ่งประกอบด้วย สหรัฐ แคนาดา ออสเตรเลีย ฝรั่งเศสและอูรุกวัย กับประเทศผู้สั่งเข้าซึ่งประกอบด้วย อังกฤษ และเยอรมันตะวันตก

4. มีการทุ่มตลาด (Dumping) อาทิเช่น สินค้าประเภทรถยนต์ เครื่องไฟฟ้าที่ประเทศญี่ปุ่นส่งเข้าไปขายในสหรัฐ เป็นต้น
5. การให้เงินอุดหนุนสินค้าออก เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ผลิต ที่จะส่งสินค้าของตนไปแข่งขันกับราคาของตลาดโลกได้ ตัวอย่างเช่น สหรัฐให้เงินช่วยเหลือเกษตรกรของสหรัฐ เป็นต้น

ประโยชน์ของการดำเนินธุรกิจโดยเสรี

1. การที่ปล่อยให้มีการดำเนินธุรกิจและการค้าโดยเสรี เป็นการส่งเสริมให้มีการแบ่งแยกแรงงานระหว่างประเทศ ประเทศใดมีผลประโยชน์เปรียบเทียบกับการผลิตสูง ก็จะผลิตสินค้าและบริการประเภทนั้น และส่งเป็นสินค้าออกเพื่อแลกกับสินค้าและบริการที่ตนผลิตแล้วเสียเปรียบ
2. มีการใช้ความชำนาญและความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ ทำให้ต้นทุนของสินค้าและบริการมีราคาต่ำลง และก่อให้เกิดกำไรเพิ่มมากขึ้น
3. การปล่อยให้มีการผลิตสินค้าและบริการโดยเสรี เป็นสาเหตุทำให้เกิดการแข่งขันกับต่างประเทศเกิดขึ้น ผลก็คือผู้บริโภคได้รับผลประโยชน์เพิ่มมากขึ้น
4. การขยายการผลิตสินค้าและบริการให้เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ทำให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้นมีอำนาจการซื้อมากขึ้นฐานะและความเป็นอยู่ก็จะดีขึ้นเป็นเงาตามตัว อาชญากรรมจากการที่คนไม่ม้งานทำก็จะค่อย ๆ หดไปด้วย
5. โดยส่วนรวมแล้วจากเหตุผลข้างต้น เศรษฐกิจของแต่ละประเทศก็จะดีขึ้นไปด้วย

สาเหตุที่นโยบายธุรกิจและการค้าโดยเสรีต้องเลิกล้มไป

สาเหตุที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเลิกล้มนโยบายธุรกิจและการค้าโดยเสรี ประกอบด้วยเหตุผลสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. สงคราม สงครามเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หลายประเทศจำต้องทิ้งนโยบายธุรกิจและการค้าโดยเสรี หันไปถือนโยบายคุ้มกัน ในระหว่างสงครามการค้าต่างประเทศ ไม่อาจดำเนินไปได้โดยสะดวก สินค้าที่ต้องสั่งจากต่างประเทศก็ขาดแคลนลง ราคาสินค้าจึงเพิ่มสูงขึ้น อันเป็นสาเหตุก่อให้เกิดอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ขึ้นในประเทศ อาทิเช่น อุตสาหกรรมยางเทียมในสหรัฐฯ เกิดขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสงครามสงบแล้วรัฐบาลจึงจำต้องให้ความคุ้มครองและช่วยเหลืออุตสาหกรรมยางเทียมต่อไป เพราะประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเกรงว่าจะเกิดสงครามขึ้นอีก จึงไม่กล้าถือนโยบายการค้าโดยเสรี

2. ภาวะเศรษฐกิจของประเทศกสิกรรมไม่มั่นคง ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนมากเป็นประเทศกสิกรรม การผลิตสินค้าบางประเภทต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติและดินฟ้าอากาศเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นราคาสินค้าประเภทกสิกรรมมีการเคลื่อนไหวทางราคาอย่างรุนแรง บางปีราคาอาจสูง บางปีราคาอาจต่ำ และสินค้ากสิกรรมบางอย่างยังเป็นสินค้ายุทธปัจจัย เช่น สินค้าจากจีนแดง มีราคาขึ้นลงตามเหตุการณ์ทางการเมือง นอกจากนั้นสินค้ากสิกรรมยังขึ้นอยู่กับความต้องการและภาวะเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรม ด้วยเหตุผลเช่นนี้ประเทศกสิกรรมจึงพยายามที่จะสร้างอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศของตน และยังพยายามขยายการผลิตสินค้าต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพราะเป็นการไม่สมควรที่ผลิตสินค้าเพียงอย่างเดียวหรือสองอย่างเท่านั้น ทำให้เกิดระบบคุ้มกันอุตสาหกรรมภายในขึ้น นโยบายการค้าโดยเสรีก็ถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

3. การขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ การขาดแคลนเงินตราต่างประเทศอาจเนื่องมาจากดุลการชำระเงินขาดดุล ไม่มีเงินตราพอที่จะซื้อสินค้าจากต่างประเทศ ก็จำเป็นต้องอยู่เองที่จะลดการนำสินค้าเข้าให้น้อยลง โดยการเพิ่มอากรขาเข้าหรือควบคุมการนำสินค้าเข้าและพยายามส่งเสริมอุตสาหกรรมและการผลิตสินค้าภายในประเทศ ฉะนั้นประเทศใดที่ต้องประสบปัญหาการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ จึงไม่อาจถือนโยบายการค้าโดยเสรีได้

4. การขัดแย้งทางการเมือง การขัดแย้งทางด้านการเมือง มีผลให้มีการขัดกับหลักนโยบายการค้าโดยเสรี อาทิเช่น ประเทศทางค่ายโลกเสรีและประเทศค่ายคอมมิวนิสต์ ทำให้การค้าระหว่างประเทศดำเนินไปไม่สะดวก การค้าระหว่างประเทศมีปัญหามากในปัจจุบันนี้ คือการค้าระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา

ฉะนั้น การค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจริง ๆ นั้นมักจะไม่เป็นธุรกิจและการค้าโดยเสรี รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ จะกำหนดนโยบายการค้าขึ้น โดยพิจารณาถึงผลประโยชน์ของแต่ละประเทศเป็นหลักสำคัญ

องค์การเพื่อส่งเสริมธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ

จะเห็นได้ว่าธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศโดยเสรี ให้ประโยชน์ต่อวงการธุรกิจและการค้าอย่างมากดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้การดำเนินธุรกิจและการค้าโดยเสรีต้องล้มเลิกไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเช่นกัน จึงมีหลายประเทศทั้งในยุโรป เอเชีย และอเมริกาพยายามที่จะรักษามลประโยชน์ของระบบธุรกิจและการค้าโดยเสรีนี้ แม้ว่าจะเป็นเพียงรักษามลประโยชน์เฉพาะของประเทศกลุ่มหนึ่งก็ตามประเทศกลุ่มเหล่านี้จึงได้ตั้งองค์การเพื่อส่งเสริมธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศขึ้นทั้งในยุโรป เอเชีย และอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกำจัดสิ่งกีดขวางระบบธุรกิจและการค้าโดยเสรี เช่นการตั้งกำแพงภาษี รวมทั้งการจำกัดวิธีการส่งสินค้าเข้าและส่งออกที่ไม่เป็นธรรมและถูกต้องด้วยเหตุผล

ด้วยเหตุนี้เองทำให้เกิดความร่วมมือของสมาชิกหลายประเทศ พยายามที่จะจัดตั้งองค์การเพื่อส่งเสริมธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะฟื้นฟูฐานะทางเศรษฐกิจของโลกเพื่อรับกับอัตราการเพิ่มของประชากร และปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของประเทศต่าง ๆ ให้ดีขึ้นโดยขจัดอุปสรรคและปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ การจัดตั้งองค์การต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่

1. ตลาดร่วมยุโรปหรือเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าประชาคมยุโรป (Common Market or European Community : EC)
2. สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association : EFTA)
3. องค์การการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organization : ITO)
4. ข้อตกลงว่าด้วยภาษีศุลกากร และการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT)
5. ข้อตกลงว่าด้วยการค้าและการพัฒนาของสหประชาชาติ (United Nations Conference on Trade and Development : UNCTAD)
6. เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA)
7. เขตการค้าเสรีทวีปอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area : NAFTA)

1. ประชาคมยุโรป (European Community : EC)

1.1 คำนำ

ประชาคมยุโรปมีจุดเริ่มต้นมาจากการยุติของสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากสงครามในสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ในทวีปยุโรปมีหลายประเทศที่ได้รับความเสียหายบอบช้ำจากสงคราม ทุกประเทศในแถบนั้นต้องตั้งต้นใหม่ในทุก ๆ ด้าน โดยส่วนรวมแล้วยุโรปในขณะนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจและการเมืองไม่มั่นคง สภาพของประเทศในยุโรปเป็นประเทศเล็กที่มีผืนแผ่นดินติดต่อกันหลายประเทศ จึงเกิดแนวความคิดที่จะรวมประเทศในยุโรปไว้ด้วยกัน ในทางการเมืองได้มีการจัดตั้งสภายุโรป (Council of Europe) โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างธรรมนูญเพื่อปกครองยุโรปขึ้นแต่ต้องประสบความล้มเหลวเนื่องจากมีจำนวนสมาชิกมากเกินไป จนไม่สามารถจะตกลงอะไรกันได้ในด้านการป้องกันประเทศได้ ที่ประชุมได้เสนอให้จัดตั้งชมรมป้องกันยุโรปร่วมกัน (European Defense Community) แต่ก็ต้องล้มเหลวไปอีก เนื่องจากรัฐสภาฝรั่งเศสไม่ยอมให้สัตยาบัน

ความพยายามที่จะรวมยุโรปทางด้านเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นอีกครั้ง ในปี 1951 ได้มีการลงนามในสนธิสัญญาระหว่างประเทศในยุโรป 6 ประเทศ คือ เยอรมันตะวันตก ฝรั่งเศส อิตาลี เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก เพื่อทำการผลิตและจำหน่ายถ่านหินและเหล็กกล้าร่วมกัน

(European Coal and Steel Community) การจัดตั้งองค์การดังกล่าวได้รับความสำเร็จเป็นอย่างดีจนเป็นเหตุให้ประเทศสมาชิกได้ตกลงในหลักการที่จะเพิ่มความร่วมมือกันในด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศในบรรดาสมาชิกมากขึ้น

ต่อมาในปี 1955 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 6 ประเทศนี้ได้ร่วมประชุมกัน ณ เกาะชิลลี ในประเทศอิตาลี หลังจากนั้นก็ได้มีการเจรจาต่อรองกัน ณ ประเทศเบลเยียม ชั้นสุดท้ายได้มีการลงนามร่วมกันเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจแห่งยุโรป (European Economic Community) ขึ้นเรียกว่าสนธิสัญญาแห่งกรุงโรม (Treaty of Rome) เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 1957 ประชาคมเศรษฐกิจแห่งยุโรปจึงประกอบด้วยประเทศต่าง ๆ ในยุโรปรวม 6 ประเทศ คือ เบลเยียม ฝรั่งเศส เยอรมันตะวันตก ลักเซมเบิร์ก อิตาลีและเนเธอร์แลนด์ หรือเรียกตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของยุโรปว่า The Inner Six

1.2 วัตถุประสงค์

ประเทศสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจแห่งยุโรปล้วนมีลักษณะทางด้านทรัพยากรและการผลิตค่อนข้างคล้ายคลึงกัน การที่จะให้ได้ประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องร่วมมือกันทางด้านการผลิต รวมทั้งการส่งเสริมการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ สนธิสัญญาแห่งกรุงโรมได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ 4 ประการด้วยกันคือ

1. เพื่อจัดตั้งตลาดร่วม (Common Market) ในอันที่จะส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศสมาชิกให้เสรีมากกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตและทรัพยากรต่าง ๆ
2. เพื่อพิจารณาหาสู่ทางลดหรือยกเลิกภาษีศุลกากรในการค้าขายระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกัน
3. เพื่อพิจารณาหาสู่ทางเก็บภาษีศุลกากรในลักษณะเดียวกัน (Common Tariffs) สำหรับสินค้าเข้าจากประเทศอื่น ๆ ที่มีได้เป็นสมาชิกของประชาคม
4. ร่วมมือกันในนโยบายการเงินและการคลังระหว่างประเทศสมาชิกอย่างเหนียวแน่น

วัตถุประสงค์ในทางปฏิบัติของประชาคมยุโรป ประกอบด้วย การเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยเสรี การปกป้องสิ่งแวดล้อม การช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถปรับตัวให้กลมกลืนเข้ากับเศรษฐกิจโลก ทุก ๆ ปีคณะกรรมการยุโรปจะจัดงบประมาณมากกว่า 73,000 ล้านอีซียู ในจำนวนนี้ประมาณ 4,000 ล้านอีซียู (13,000 ล้านบาท) เป็นงบประมาณสำหรับความร่วมมือด้านการพัฒนาทั่วโลก นอกจากนั้นคณะกรรมการยุโรปยังจัดงบประมาณอีก 6,400 ล้านอีซียู เป็นเงินกู้สำหรับธนาคาร เพื่อการลงทุนของยุโรประหว่างปี 1991-1995 สิทธิพิเศษทางการค้า (GSP) ยังช่วยให้ประเทศที่ส่งออกหลายแห่งรวมทั้งประเทศไทย เข้าถึงตลาดยุโรปได้สะดวกเป็นพิเศษ

หลังจากที่ได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของกลุ่ม The Inner Six เพียงหนึ่งปีจึงเห็นลู่ทางแจ่มใสที่จะพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจแห่งยุโรป (The European Economic Community : EEC) จึงเป็นที่ยอมรับกันในปี ค.ศ. 1958 และภายหลังจากนั้นกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจแห่งยุโรปได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และพยายามดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นลำดับ

ในปี 1973 มีประเทศในยุโรปอีก 3 ประเทศ สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม คืออังกฤษ ไอร์แลนด์ และเดนมาร์ก หลังจากนั้นอีก 8 ปี ในวันที่ 1 มกราคม 1981 ก็ได้รับสมาชิกใหม่เข้ามาอีก 1 ประเทศคือ กรีซ ต่อมาในวันที่ 1 มกราคม 1986 EC ได้รับสมาชิกใหม่เข้ามาอีก 2 ประเทศคือ สเปน และโปรตุเกส ท้ายสุดในปี 1995 ได้รับฟินแลนด์ สวีเดนและออสเตรีย เข้ามาเป็นสมาชิกของประชาคมรวมทั้งหมดมีสมาชิก 15 ประเทศ รวมประชากรของประชาคมยุโรป 370,000,000 คน นับเป็นกลุ่มที่สามารถเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างดี

ในส่วนของประเทศไทยนั้น โดยที่โครงสร้างสินค้าออกของไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคหรือสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีระดับกลางและระดับต่ำ จึงอาจจะไม่ได้รับผลกระทบที่เกิดจากการแข่งขันเท่าใดนัก เนื่องจากผลการศึกษาของประชาคมยุโรป พบว่าสินค้าที่จะได้รับประโยชน์จากการขยายปริมาณการผลิตจะเป็นกลุ่มสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

สำหรับผลกระทบทางการค้าที่คาดว่าจะมีต่อประเทศไทยนั้นอาจพิจารณาได้โดยการจำแนกรายการสินค้าออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มแรกคือ กลุ่มสินค้าออกของไทยที่ส่งไปยังประชาคมฯ และเป็นสินค้าที่มีการค้าขายกันเองภายในประชาคมฯ ด้วย เช่น รองเท้ากีฬา ถู่มือและของอื่น ๆ ทำด้วยหนัง อัญมณี ฯลฯ

กลุ่มที่สองคือ กลุ่มสินค้าออกของไทยที่มีประชาคมฯ เป็นคู่แข่งขันในตลาดประเทศที่สาม เช่น ยาง และผลิตภัณฑ์ยาง ถูมือหนัง น้ำตาลดิบ ฯลฯ

ซึ่งสินค้าทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น เป็นสินค้าที่เสี่ยงต่อการสูญเสีย ตลาดบางส่วนให้กับประชาคมฯ ทั้งในตลาดประชาคมยุโรปและในตลาดประเทศที่สาม

กลุ่มที่สามคือ กลุ่มสินค้าออกของไทยที่ประชาคมฯ นำเข้าเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต เช่น ยางพารา ดีบุก สินค้าในกลุ่มนี้เป็นสินค้าที่อาจจะได้รับประโยชน์จากการรวมตัวของประชาคมฯ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการนำเข้าวัตถุดิบจะเพิ่มขึ้น หากมีการขยายการผลิตภายในประชาคมฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยางพารา และดีบุก ซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่มีการผลิตในประชาคมฯ

สำหรับผลกระทบด้านการลงทุนนั้นการรวมยุโรปจะมีผลให้นักลงทุนชาวยุโรปสนใจที่จะทำการลงทุนกันเองภายในกลุ่มแทน การลงทุนในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังอาจจะมีผลเป็นการดึงดูดชาวต่างชาติให้เข้าไปลงทุนในยุโรปมากขึ้นด้วย ซึ่งขณะนี้หลายประเทศที่ได้ให้ความสนใจที่จะ

เข้าไปลงทุนในยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศญี่ปุ่นเนื่องจากมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเปิดเสรีในด้านการค้าในลักษณะของการรวมเป็นตลาดเดียว ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการลงทุนในภูมิภาคอื่นของโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย

อย่างไรก็ดี เนื่องจากปัจจัยที่มีบทบาทต่อการลงทุนมีอยู่ด้วยกันหลายประการ อาทิภาวะเศรษฐกิจของประเทศ สถานการณ์ทางด้านการเมือง การเป็นแหล่งวัตถุดิบ ราคาปัจจัยการผลิต ผลตอบแทนการลงทุนและการได้รับการส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น ดังนั้น ในส่วนของประเทศไทยจึงอาจจะไม่ได้รับผลกระทบมากนัก

เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นประเทศไทยจะต้องปรับทิศทางให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การผนึกกำลังกันในระหว่างกลุ่มประเทศภาคีอาเซียนเพื่อสร้างอำนาจต่อรองและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก รวมทั้งการใช้เวทีการเจรจาการค้าหลายฝ่ายเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ทางการค้าของประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ในการนี้กระทรวงพาณิชย์ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ในประชาคมยุโรป ภายใต้ Single European Act ขึ้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2531 เพื่อศึกษาติดตามความเคลื่อนไหวและสถานการณ์ต่าง ๆ ของประชาคมยุโรป รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณานโยบายและวิธีดำเนินงาน ตลอดจนเพื่อหามาตรการที่จะปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของประเทศ นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งองค์กรกลางทั้งในส่วนกลางและในต่างประเทศเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลและประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า การให้ความร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่นของประชาคมยุโรปเพื่อแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของภาคพื้นยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่สองนั้น ทำให้ประเทศในกลุ่มประชาคมยุโรปมีความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ที่สำคัญคือ มีอำนาจต่อรองทางการค้ากับประเทศนอกกลุ่มค่อนข้างสูง ตัวอย่างที่เกิดกับประเทศไทย คือ ข้อตกลงในการซื้อขายมันสำปะหลังระหว่างกลุ่มประชาคมยุโรปกับประเทศไทย ในระยะแรก ๆ ประชาคมยุโรปมีความต้องการมันสำปะหลังจากประเทศไทยจำนวนมาก เนื่องจากมีราคาถูกกว่าผลผลิตทางเกษตรในยุโรปด้วยกัน ทางรัฐบาลไทยก็ชักชวนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังเพื่อส่งออกไปยุโรป ต่อมาไม่นานทางกลุ่มประชาคมยุโรปก็ลดปริมาณการซื้อลงอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้เกษตรกรไทยไม่สามารถปรับตัวได้ทัน จึงเกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างรุนแรง เพราะได้ลงทุนปลูกมันไปแล้วแต่เมื่อผลผลิตออกมาไม่มีพ่อค้ามาซื้อ เกษตรกรเดือดร้อน เพราะลงทุนแล้วสูญเปล่าซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลจะต้องหาทางแก้ไขต่อไป

1.3 พัฒนาการของการรวมตัวของประชาคมยุโรป

ตลาดประชาคมยุโรปเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดตลาดหนึ่งของประเทศไทย และแม้ว่าในบางขณะเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปจะอยู่ในภาวะซบเซา ประชาชนว่างงาน

จำนวนมาก มีปัญหาการเมืองและสังคมอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปก็ตาม แต่ประชาคมยุโรปก็ยังคงเป็นกลุ่มประเทศที่มีความสำคัญยิ่งต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้าของไทยต่อไปในอนาคต

การรวมตัวเป็นเศรษฐกิจเดียวกันของประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปได้ดำเนินไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (Treaty of Rome ปี ค.ศ. 1957) และสนธิสัญญาว่าด้วยยุโรปเดียว (Single European Act ปี ค.ศ. 1986) โดยได้รวมตัวกันเป็นสหภาพศุลกากร (Customs Union) แล้วเสร็จเมื่อปี ค.ศ. 1968 พร้อมทั้งได้ดำเนินนโยบายการค้ากับประเทศที่สาม (Common Commercial Policy) นโยบายการเกษตร (Common Agriculture Policy) นโยบายประมง (Common Fishery Policy) และนโยบายการป้องกันการผูกขาด (Common Competition Policy) ร่วมกันมาจนถึงขั้นตอนปัจจุบันซึ่งได้แก่การก่อตั้งตลาดยุโรปเดียวแล้วเสร็จเป็นส่วนใหญ่ตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1992

ตลาดยุโรปเดียว (Single European Market) หรือตามทฤษฎีเศรษฐกิจเรียกว่าตลาดร่วม (Common Market) เป็นตลาดที่สินค้า บริการ เงินทุน และประชาชนสามารถไหลเวียน (circulate) จากประเทศสมาชิกหนึ่งไปยังประเทศสมาชิกอื่นได้ทั่วอาณาเขตของตลาด ซึ่งในประชาคมยุโรปนิยมเรียกกันว่าเป็นตลาดที่มี 4 เสรีภาพ กล่าวคือ

1. เสรีภาพในการขนส่งและจำหน่ายสินค้า
2. เสรีภาพในการประกอบธุรกิจบริการ
3. เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายเงินทุน
4. เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐานและการประกอบอาชีพของประชาชน

การสร้างสรรค์ 4 เสรีภาพให้เกิดขึ้นในประชาคมยุโรป ได้นำไปสู่การขจัดอุปสรรค (Barriers) 3 ประการ ที่เดิมกีดขวางการรวมตลาดของประเทศสมาชิก 15 ตลาด เป็นตลาดเดียวซึ่งได้แก่

1. อุปสรรคจากการมีด่านตรวจคนและสินค้าเข้าเมืองตามชายแดนระหว่างประเทศสมาชิก (Physical Barriers)
2. อุปสรรคที่เกิดจากข้อแตกต่างของกฎหมายของประเทศสมาชิก (Technical Barriers)
3. อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างของระบบภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีสรรพสามิตของประเทศสมาชิก (Fiscal Barriers)

สามอุปสรรคนี้ได้ถูกขจัดไปด้วยการออกกฎระเบียบข้อบังคับระดับประชาคมยุโรปเพื่อให้ประเทศสมาชิกทั้ง 15 ประเทศ แก่ไขกฎระเบียบภายในของตนให้สอดคล้องกัน (Harmonization of national laws and regulations) จำนวน 282 รายการตามที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินการให้

บรรลุกรวมเป็นตลาดยุโรปเดียวหรือที่เรียกว่า “สมุดปกขาว” (White paper on the Completion of the Internal Market)

ตลาดยุโรปเดียวจึงได้ดำเนินขึ้นแล้วตามกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 แต่ยังไม่ มีผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมที่แน่ชัด เนื่องจากยังมีอุปสรรคบางประการที่ไม่ได้คาดคิดไว้ก่อนที่ สำคัญ ได้แก่

1. ความสลับซับซ้อนของกฎระเบียบข้อบังคับที่ได้ประกาศใช้ ทำให้ไม่เกิดความโปร่งใส ในทางปฏิบัติของผู้รักษากฎระเบียบข้อบังคับ ซึ่งได้แก่ หน่วยงานราชการต่าง ๆ ของประเทศสมาชิก และผู้อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎระเบียบข้อบังคับเหล่านี้ ผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภค

2. ความบกพร่องในการถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไป

ประชาคมยุโรปเป็นตลาดหลักของการส่งออกของไทย แม้ว่าความร่วมมือเป็นตลาดของ ประชาคมยุโรป จะเป็นเพียงแต่การปรับโครงสร้างการผลิต การตลาด และการแข่งขันภายใน ประชาคมมิได้เป็นการรวมตัวเพื่อการกีดกันทางการค้าจากต่างประเทศก็ตาม แต่ผลกระทบจาก การรวมตัวในครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดทั้งผลดีที่จะเอื้อต่อการส่งออก และทั้งอุปสรรคต่อการส่งออกของไทย ผลก็คือ ขนาดของตลาดที่ใหญ่ขึ้น มีระบบการกระจายสินค้าที่สะดวกรวดเร็วขึ้นแต่ในเรื่องของ กฎ ระเบียบ เกี่ยวกับการมาตรฐานสินค้าและการเคลื่อนย้ายสินค้า เงินทุน บริการ ก็ยังเป็น อุปสรรคในการค้าระหว่างประเทศของไทยกับประชาคมยุโรป ซึ่งเป็นสิ่งที่เราจะต้องทำความเข้าใจ และมีการวางแผนนโยบายการค้าอย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

1.4 การรวมตัวทางเศรษฐกิจของประชาคมยุโรป

ภูมิหลัง

1. ประชาคมยุโรป (European Communities) แบ่งออกเป็น 3 ประชาคม คือ

1.1 ประชาคมเหล็กและถ่านหินยุโรป (The European Coal and Steel Community) ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1952

1.2 ประชาคมพลังงานปรมาณูยุโรป (The European Atomic Energy Community) ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1958

1.3 ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (The European Economic Community) ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1958

2. ต่อมาเมื่อปี ค.ศ. 1967 ประเทศในยุโรปตะวันตก 6 ประเทศ ซึ่งเป็นสมาชิกของทั้ง 3 ประชาคม ได้ตกลงที่จะรวมองค์กรของแต่ละประชาคมให้เป็นองค์กรร่วม (Common Institutions) ได้แก่

2.1 คณะมนตรี (Council of Ministers) เป็นองค์กรที่ตัดสินใจเรื่องสำคัญของ สหภาพยุโรปประกอบด้วยรัฐมนตรีจากประเทศสมาชิกทุกประเทศ

2.2 รัฐสภายุโรป (European Parliament) ประกอบด้วย ผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งทั่วไป มีหน้าที่ควบคุมดำเนินงานของคณะกรรมการการยุโรปและของคณะมนตรี

2.3 คณะกรรมการการยุโรป (European Commission) หน้าที่ของคณะกรรมการการยุโรปครอบคลุมการบริหารหลายด้าน ได้แก่ การริเริ่มดำเนินนโยบาย การเป็นผู้เสนอกฎหมาย การดำเนินงานตามนโยบาย และการดูแลให้เป็นไปตามสนธิสัญญาต่าง ๆ ของสหภาพยุโรป

2.4 ศาลยุติธรรม (Court of Justice) ทำหน้าที่ตีความและชี้แจงข้อกำหนดของสหภาพยุโรป

2.5 คณะผู้ตรวจสอบบัญชี (Court of Auditors) ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลการใช้จ่ายงบประมาณของสหภาพยุโรป

3. การรวมองค์กรเข้าด้วยกันทำให้มีการใช้คำว่าประชาคมยุโรป (The European Communities) ในวงการต่าง ๆ อย่างแพร่หลายโดยไม่มี การเรียกชื่อแยกเป็น 3 ประชาคม อย่างที่ เดิมเคยเรียกกัน

1.5 เป้าหมายทางเศรษฐกิจของประชาคมยุโรป

1. เป้าหมายสุดท้ายของประชาคมยุโรป คือการรวมตัวเป็นสหภาพยุโรปตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรก เป็นสหภาพศุลกากร (Custom Union) ดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อปี ค.ศ. 1968

ขั้นตอนที่สอง เป็นตลาดเดียว (Single Market) มีเป้าหมายที่จะจัดตั้งให้แล้วเสร็จภายในปี ค.ศ. 1992 และเป็นตลาดยุโรปเดียว ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1993

ขั้นตอนที่สาม เป็นสหภาพเศรษฐกิจการเงิน (Economic and Monetary Union) ซึ่งประเทศสมาชิกได้ประชุมภายในสิ้นปี ค.ศ. 1996 เพื่อกำหนดวันเริ่มต้น โดยได้ตกลงว่า อย่างช้าที่สุดสหภาพนี้จะต้องเริ่มต้นในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1999

ขั้นตอนสุดท้าย เป็นสหภาพยุโรปซึ่งมีระบบเศรษฐกิจ และการเงินเดียวกันและดำเนินนโยบายต่างประเทศและนโยบายความมั่นคงร่วมกันแทนประเทศสมาชิกที่เมือง Masstricht ระหว่างวันที่ 9-10 ธันวาคม 2534 ได้ทำความตกลง (Masstricht Treaty) ที่จะให้มีการดำเนินนโยบายต่างประเทศและนโยบายความมั่นคงร่วมกันในบางเรื่อง que ประเทศสมาชิกจะกำหนดโดยมติเอกฉันท์เท่านั้น

สภาพปัจจุบันของการรวมตัวทางเศรษฐกิจ

2. ประชาคมยุโรปเป็นสหภาพศุลกากร (Custom Union) ที่สมบูรณ์และดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในบางสาขาร่วมกันที่มีผลกระทบโดยตรงต่อผลประโยชน์ของไทย

สหภาพศุลกากร

- ไม่มีการเก็บภาษีขาเข้าสำหรับสินค้าที่นำเข้าและส่งออกระหว่างประเทศสมาชิก
- ไม่มีการควบคุมปริมาณสินค้านำเข้าและส่งออกระหว่างประเทศสมาชิก

นโยบายการค้าร่วม (Common Commercial Policy)

- ดำเนินนโยบายและมาตรการการค้าร่วมกัน (Common Commercial Policy)

ในการค้ากับประเทศนอกประชาคมยุโรปโดยใช้อัตราภาษีขาเข้า ค่าธรรมเนียมการนำเข้าพิเศษ มาตรการควบคุมและกีดกันการนำเข้า และมาตรการโต้ตอบการทุ่มตลาดและการอุดหนุนเดียวกัน

นโยบายเกษตรร่วม (Common Agriculture Policy)

- ใช้ระบบการประกันราคาผลผลิตการเกษตร การกีดกันการนำเข้าสินค้าเกษตร อุดหนุน การส่งออกร่วมกันทั่วประชาคม

1.6 การเข้าสู่การเป็นตลาดยุโรปเดียวในปี ค.ศ. 1992

1. ตลาดสินค้า บริการ เงินทุน และการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศสมาชิกยังคงแตกแยกเป็น 15 ตลาด เพราะความแตกต่างในเรื่องกฎหมายระเบียบข้อบังคับของประเทศสมาชิก เป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้นักค้า บริการประชาชน และเงินทุนเคลื่อนย้ายได้โดยเสรีทั่วประชาคมยุโรป ทำให้ตลาดภายในของประชาคมยุโรปไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเช่นเดียวกับตลาดภายในของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น หรือประเทศอื่น ๆ

2. เพื่อให้บรรลุถึงขั้นตอนที่สอง คือ การเป็นตลาดภายในเดียวกันหรือที่เรียกกันว่า “ตลาดยุโรปเดียว” ประเทศสมาชิกประชาคมยุโรป โดยคณะมนตรีประชาคมยุโรปได้ให้ความเห็นชอบต่อแผนงานที่คณะกรรมการประชาคมยุโรปได้จัดทำเสนอในรูปของสมุดปกขาว (White Paper on Completing the Internal Market) เมื่อปี ค.ศ. 1985 ที่จะออกกฎหมายระเบียบ และคำสั่งระดับประชาคมฯ ประมาณ 282 รายการ ที่จะขจัดความแตกต่างของกฎหมายระเบียบและข้อบังคับของประเทศสมาชิกให้หมดไป และต่อมาได้ตรากฎหมายยุโรปเดียว (Single European Act) เมื่อปี ค.ศ. 1987 กำหนดให้มีการดำเนินการจัดตั้งตลาดยุโรปเดียวตามสมุดปกขาวให้แล้วเสร็จภายในปี ค.ศ. 1992 และได้แก้ไขกระบวนการออกกฎหมายระเบียบและคำสั่งระดับประชาคมฯ โดยให้รัฐสภายุโรปมีบทบาทมากขึ้น รวมทั้งได้เปลี่ยนวิธีการลงมติของคณะมนตรีประชาคมยุโรปซึ่งปัจจุบันทำหน้าที่นิติบัญญัติสูงสุดในเรื่องตลาดยุโรปเดียว จากเดิมที่ใช้ฉันทามติเป็นใช้เสียงข้างมากที่เรียกว่า Qualified Majority (54 เสียงจากทั้งหมด 76 เสียง) ยกเว้นในเรื่องระบบราชการเคลื่อนย้ายของประชาชน และสิทธิผลประโยชน์ของแรงงานซึ่งจะทำให้ขบวนการออกกฎหมายระเบียบ และคำสั่งเป็นไปอย่างรวดเร็วและบรรลุเป้าหมายภายในกำหนดเวลาปี ค.ศ. 1992 ซึ่งจะขจัดอุปสรรคและสิ่งกีดขวางที่ยังมีอยู่ในปัจจุบัน 3 ประเภท

1. จัดดำเนินการทั้งหมดตามชายแดนภายในระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งปัจจุบันทำหน้าที่ตรวจตราสินค้า และประชาชนควบคุมกักกันโรคพืชและโรคสัตว์ รายงานสถิติการค้าและควบคุมยานพาหนะขนส่งข้ามแดน (Removal of Physical Barriers)

2. จัดความแตกต่างระหว่างประเทศสมาชิก ในเรื่องมาตรฐานสินค้ามาตรฐานวิชาชีพ ข้อบังคับและเงื่อนไขเกี่ยวกับการจัดซื้อของภาครัฐบาล ระบบการควบคุมธุรกิจการเงิน การธนาคาร การประกันภัย หลักทรัพย์ และการขนส่งและการควบคุมการส่งเงินออกนอกประเทศ (Removal of Technical Barriers)

3. จัดความแตกต่างในเรื่องภาษีทางอ้อม ซึ่งได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีสรรพสามิต (Removal of Fiscal Barriers)

ควบคู่ไปกับการจัดอุปสรรคและสิ่งกีดขวาง ประชาคมยุโรปจะพัฒนาความร่วมมือทางอุตสาหกรรม โดยจะกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบและข้อบังคับระดับประชาคมฯ เกี่ยวกับการควบบริษัทและการลงทุนร่วมกันข้ามแดน (Cross Border Merger and Joint Venture) การจดทะเบียนบริษัทที่จะดำเนินธุรกิจได้ทั่วประเทศฯ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และการคุ้มครองสิทธิสวัสดิการของแรงงาน

นอกจากนั้น ประชาคมยุโรปจะเร่งรัดการดำเนินการที่ทำอยู่แล้วในเรื่องการส่งเสริมการแข่งขันที่เสรีปราศจากการรวมหัวผูกขาด การทุ่มตลาดและการอุดหนุนการผลิตและการส่งออก

1.7 สภาพของตลาดยุโรปเดียว

ตลาดยุโรปเดียวภายหลังปี ค.ศ. 1992 มีสภาพหลักดังต่อไปนี้

1. ตลาดสินค้า

- ไม่มีด่านตรวจตามชายแดนภายในระหว่างประเทศสมาชิกทำให้สินค้าเคลื่อนย้ายข้ามแดนได้อย่างเสรีทั่วประเทศสมาชิกยุโรป

- สินค้าที่ผลิตขึ้นตามมาตรฐานของประเทศสมาชิกใดประเทศหนึ่งจะจำหน่ายได้ในประเทศสมาชิกอื่นทั่วประเทศสมาชิกยุโรป แม้ว่าจะมีมาตรฐานแตกต่าง (Mutual Recognition of Standards)

- สินค้าบางประเภทที่เป็นสินค้าที่อาจจะกระทบกระเทือนสุขภาพ ความปลอดภัย หรือสิ่งแวดล้อม จะจำหน่ายได้ทั่วประเทศสมาชิกยุโรป เมื่อมีคุณสมบัติตามที่ประชาคมยุโรปกำหนด ที่สำคัญได้แก่ สินค้าในหมวดอาหาร ของเล่นเด็ก ยานยนต์ เครื่องจักรกลการเกษตร วัสดุก่อสร้างผลิตภัณฑ์ยา ผลิตภัณฑ์เคมี เครื่องสำอาง เป็นต้น (Harmonization of Technical Regulations)

- การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้า (Conformity Assessment) ของเนื้อสัตว์สดและสินค้าอาหารเนื้อแปรรูป ผักและผลไม้ และต้นไม้ประดับ (Veterinary Phytosanitary และ

Animal Health Controls) จะกระทำครั้งเดียวในประเทศผู้ผลิต และจะจำหน่ายในตลาดประเทศสมาชิกอื่น ๆ โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบรับรองเพิ่มเติมทั่วประชาคมยุโรป

2. ตลาดบริการ

- ธุรกิจการเงิน การธนาคาร หลักทรัพย์และประกันภัยที่ตั้งขึ้นในประเทศสมาชิกหนึ่งจะสามารถประกอบกิจการหรือขายบริการได้ทั่วประชาคมยุโรป โดยไม่ต้องขออนุญาตจากประเทศสมาชิกอื่นเพิ่มเติม

- ธุรกิจขนส่งทางบก เรือ และอากาศ ที่ตั้งขึ้นในประเทศสมาชิกจะสามารถทำการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าได้ทั่วประชาคมยุโรป

3. เงินทุน

- การเคลื่อนย้ายเงินทุนระยะสั้น กลางและยาว โดยธุรกิจและประชาชนจะเป็นไปโดยเสรีปราศจากการควบคุมโดยประเทศสมาชิก

4. ประชาชน

- ประชาชนประชาคมยุโรปจะสามารถโยกย้ายถิ่นฐานประกอบอาชีพและวิชาชีพได้ทั่วประชาคม

5. ความร่วมมือทางอุตสาหกรรม

- การจัดตั้งบริษัทและการลงทุนร่วมกันข้ามแดนจะเป็นไปตามกฎเกณฑ์เดียวกัน
- ภาษีธุรกิจสำหรับกิจการข้ามแดนจะมีอัตราเดียวกันทั่วประชาคมยุโรป
- การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะกระทำร่วมกันโดยประเทศสมาชิก

6. แรงงาน

- สิทธิ สวัสดิการ และเงื่อนไขในการทำงานจะมีมาตรฐานเดียวกันทั่วประชาคมยุโรป

1.8 การเข้าสู่การเป็นสหภาพเศรษฐกิจและการเงิน

ที่ประชุมหัวหน้ารัฐบาลประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปที่เมือง Masstricht ระหว่างวันที่ 9-10 ธันวาคม 2534 ได้กำหนดคุณสมบัติของประเทศสมาชิกที่จะเข้าร่วมในสหภาพและได้กำหนดให้เริ่มสหภาพอย่างช้าที่สุดในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1999 สำหรับประเทศสมาชิกที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดส่วนประเทศสมาชิกอื่น ๆ ให้เข้าร่วมได้เมื่อมีคุณสมบัติตามที่กำหนด หลังจากนั้น ยกเว้น สหราชอาณาจักร ซึ่งมีสิทธิ์ที่จะตัดสินใจเองว่าจะเข้าร่วมในสหภาพหรือไม่

สหภาพเศรษฐกิจและการเงินจะเป็นสหภาพที่ประเทศสมาชิกใช้เงินตราสกุลเดียวกัน โดยเลิกเงินตราของตนเอง มีธนาคารร่วมธนาคารเดียว (European Central Bank) และมีการประสานนโยบายเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวทางเดียวกัน

1.9 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากตลาดยุโรปเดี่ยวและสภาพเศรษฐกิจการเงิน

ประชาคมยุโรปได้จัดทำการศึกษาวิเคราะห์ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับการรวมตัวเป็นตลาดยุโรปเดี่ยวและมีข้อยุติที่สำคัญดังต่อไปนี้

- ต้นทุนสินค้าและบริการในตลาดประชาคมยุโรปจะลดลงโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3
- ค่าครองชีพจะลดลงประมาณร้อยละ 6.1
- การจ้างงานจะเพิ่มขึ้นประมาณ 1,850,000 งาน
- ดุลงบประมาณของประเทศสมาชิกจะดีขึ้นเป็นมูลค่าประมาณร้อยละ 2.2 ของผลผลิตรวมภายในประเทศ
- ดุลการค้าและบริการต่างประเทศจะได้ดุลเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 1 ของผลผลิตรวมภายในประเทศ
- ระดับของผลผลิตรวมภายในประเทศจะเพิ่มสูงขึ้นประมาณร้อยละ 4.5 และอัตราการขยายตัวจะเพิ่มสูงขึ้นอีกประมาณร้อยละ 1-2 เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัวปกติที่ไม่มีกรรวมเป็นตลาดยุโรปเดี่ยว

1.10 นโยบายการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของประชาคมยุโรป

ทิศทางของนโยบายการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของประชาคมยุโรปคาดว่าจะจะเป็นไปดังนี้

1. สินค้า

นโยบายการค้าของประชาคมยุโรปกับประเทศภายนอกในปัจจุบันเป็นไปตามกฎเกณฑ์และกลไกของความตกลงว่าด้วยพิกัดศุลกากรและการค้า (แกตต์) ซึ่งประชาคมยุโรปและประเทศส่วนใหญ่รวมทั้งประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่ด้วย

จึงคาดได้ว่านโยบายการค้าของประชาคมยุโรปจะไม่มีเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตราภาษีนำเข้าและการควบคุมการนำเข้าและการส่งออกจากที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน จนกว่าการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบปัจจุบัน (รอบอูรุกวัย) ภายใต้อัตตจะสิ้นสุดลงจึงจะมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับข้อยุติของการเจรจาการค้าดังกล่าว

2. บริการ

เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มี ความตกลงระหว่างประเทศในเรื่องการบริการโดยยังอยู่ในระหว่างการเจรจาในแกตต์และยังไม่มีข้อยุติประชาคมยุโรปจึงได้กำหนดที่จะใช้หลักการต่างตอบแทน (Reciprocity) กับประเทศนอกประชาคมยุโรป ในการจัดตั้งและดำเนินธุรกิจบริการของแต่ละฝ่าย

3. การแข่งขัน

ประชาคมยุโรปได้ใช้มาตรการตามกฎหมายและกลไกของแกตต์ได้ตอบการอุดหนุนการส่งออกและการทุ่มตลาดจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศญี่ปุ่น ประเทศสังคมนิยม ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC) และประเทศกำลังพัฒนาก้าวหน้า รวมทั้งประเทศไทย

โดยที่การแข่งขันอย่างเสรีและยุติธรรมในระหว่างอุตสาหกรรมและธุรกิจของประชาคมยุโรปด้วยกันและกับภายนอก เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ตลาดร่วมยุโรปบรรลุผลในการขยายตัวและการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประชาคมยุโรป จึงคาดได้ว่าการได้ตอบการอุดหนุนการส่งออกและการทุ่มตลาดของประชาคมยุโรปจะเพิ่มสูงขึ้นและอาจเป็นมาตรการที่จะกระทบกระเทือนผลประโยชน์ทางการค้าของไทยมากที่สุดในอนาคต

4. ระบบบริหารการควบคุมการนำเข้า

ประชาคมยุโรปได้ดำเนินการควบคุมการนำเข้าสินค้าหลายประเภท ทั้งในระดับโควตานำเข้ารวม (เช่น มันอัดเม็ด) และในระดับโควตานำเข้าประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ (เช่น สิ่งทอเส้นผ่าสำเร็จรูป และโควตาพิเศษภายใต้ จีเอสพี)

เมื่อมีการก่อตั้งตลาดเป็นตลาดยุโรปเดียวโดยสมบูรณ์ที่ไม่มีด่านภายในแล้วระบบบริหารโควตานำเข้าภายในของประชาคมยุโรปจะต้องเปลี่ยนไปเป็นระบบโควตารวมเท่านั้น

5. การลงทุนในต่างประเทศ

ประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปไม่สนับสนุนนโยบายร่วมกันเกี่ยวกับการลงทุนในต่างประเทศ ดังนั้น การลงทุนในต่างประเทศจึงเป็นเรื่องของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศที่จะกำหนดนโยบายและมาตรการเอง แต่ในทางปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออก ยุโรปกลาง และการที่มีประเทศใหม่ ๆ เกิดขึ้นในภูมิภาคดังกล่าวนี้ รวมทั้งการรวมเยอรมันทั้งสองเข้าด้วยกัน อาจส่งผลกระทบต่อการลงทุนจากยุโรปในประเทศไทยและภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

6. นโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนากับประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียและละตินอเมริกา

ประชาคมยุโรปได้ดำเนินนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศกับประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียและละตินอเมริกาอย่างมีระบบมากกว่า 15 ปี โดยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเหล่านี้เป็นมูลค่าหลายพันล้านเหรียญสหรัฐ และได้กำหนดวงเงินความช่วยเหลือสำหรับประเทศเหล่านี้ระหว่างปี 1991-1995 ไว้ 2.75 พันล้านอีซียู (3.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ) แต่มีเงื่อนไขว่าประเทศในเอเชียและละตินอเมริกาจะได้รับความช่วยเหลือนี้มากขึ้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- การเคารพสิทธิมนุษยชน
- การส่งเสริมประชาธิปไตย
- ความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐบาล

1.11 ผลกระทบและโอกาสของประเทศไทย

มาตรการกีดกันการนำเข้า เช่น โควต้า การเก็บภาษีเสริมได้ต่อการทุ่มตลาดและการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษเพิ่มเติมที่กระทบกระเทือนสินค้าส่งออกของไทยในปัจจุบันเป็นไปตามนโยบายการค้าร่วม (Common Commercial Policy) และนโยบายเกษตรร่วม (Common Agriculture Policy) ของประชาคมยุโรปที่มีอยู่ก่อนแล้วตั้งแต่การก่อตั้งสหภาพศุลกากร ส่วนการรวมตัวเป็นตลาดยุโรปเดียวของประชาคมยุโรป หรือการจัดตั้งสหภาพเศรษฐกิจและการเงินเป็นการปรับโครงสร้างภายในไม่เกี่ยวข้องกับการค้ากับต่างประเทศ จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินการเพื่อปกป้องตลาด (Protectionism) เพิ่มเติม

แม้ว่าตลาดยุโรปเดียวจะเป็นตลาดที่คาดว่าจะเปิดทางให้สินค้าจากภายนอกเข้าไปแข่งขันได้โดยไม่มีข้อกีดกันนอกเหนือจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบันภายใต้ นโยบายการค้าร่วมแต่การส่งออกของไทยอาจจะได้รับทั้งผลกระทบและมีโอกาสที่จะแสวงหาประโยชน์จากตลาดยุโรปเดียว ดังนี้

1.12 ประโยชน์ที่สำคัญ

- สินค้าไทยส่งออกจะได้รับประโยชน์จากการยกเลิกด่านตามชายแดนภายในระหว่างประเทศสมาชิกเช่นเดียวกันกับสินค้าของประชาคมยุโรป เมื่อได้ปฏิบัติตามพิธีการนำเข้าผ่านประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปประเทศแรกแล้วก็จะสามารถส่งต่อไปยังประเทศอื่น ๆ ได้อย่างเสรีโดยไม่ต้องมีการทำพิธีผ่านด่านเพิ่มเติม

- สินค้าไทยส่งออกที่ไม่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลิตได้มาตรฐานของประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปประเทศหนึ่ง หรือมีคุณสมบัติตามมาตรฐานกลางที่กำหนดจะจำหน่ายได้ทั่วประเทศ แทนที่จะต้องได้มาตรฐานหรือมีคุณสมบัติตามที่ประเทศสมาชิกประชาคมยุโรป 15 ประเทศต่างจะกำหนด

- ตลาดยุโรปเดียวจะเป็นตลาดที่มีประชาชนผู้บริโภคที่มีอำนาจการซื้อสูงสูงกว่า 324 ล้านบาท เป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะขยายการส่งออกและประกอบธุรกิจบริการได้เพิ่มเติมสูงกว่าที่ส่งออกหรือประกอบธุรกิจแยกเป็น 15 ตลาดในปัจจุบันถ้าประเทศไทยสามารถปรับโครงสร้างการผลิตต้นทุนลงในระดับที่แข่งขันต่อไปได้ ประเทศญี่ปุ่น เกาหลี และประเทศอื่น ๆ อาจจะทำการลงทุนในประเทศไทยมากขึ้นเพื่อส่งผลผลิตส่วนหนึ่งออกไปยังตลาดยุโรปเดียว

1.13 ผลกระทบที่สำคัญ

- มาตรการตลาดยุโรปเดี่ยวที่จะเป็นปัญหาและกระทบต่อการส่งออกของไทย ได้แก่ มาตรการในการกำหนดมาตรฐานกลางสำหรับสินค้าที่อาจจะกระทบกระเทือนสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดอาหาร หมวดของเล่นเด็ก หมวดวัสดุก่อสร้าง หมวดอุปกรณ์และระบบโทรคมนาคม หมวดผลิตภัณฑ์ยา หมวดยานยนต์และชิ้นส่วนและหมวดเคมีภัณฑ์ เป็นต้น เนื่องจากมาตรฐานกลางที่จะกำหนดขึ้นอาจจะสูงกว่ามาตรฐานสินค้าที่ผลิตและส่งออกในปัจจุบันไปยังประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปบางประเทศ

- การประกอบธุรกิจการเงิน การธนาคาร และการขนส่งทางอากาศอาจจะได้รับความกระทบกระเทือนจากหลักการต่างตอบแทน

- การแข่งขันในตลาดยุโรปเดี่ยวจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากโครงสร้างการผลิตและการตลาดภายในประชาคมยุโรปที่จะเปลี่ยนแปลงไปทำให้ต้นทุนและราคาสินค้าและบริการลดลง มีการขยายตัวอย่างมีประสิทธิภาพและได้ขนาดที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อหน่วย (Economy) สูงขึ้น

- อุตสาหกรรมและธุรกิจในประเทศคมยุโรปจะรวมตัวกัน และรวมตัวกับบริษัทต่างชาติในยุโรปมากขึ้น ทำให้ไทยจะต้องเผชิญหน้ากับธุรกิจขนาดใหญ่รวมทั้งจะมีการจัดตั้งและย้ายอุตสาหกรรมไปยังภูมิภาคที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ เช่น ในสเปน โปรตุเกส และออสเตรเลีย

- ประเทศคู่ค้าอื่น ๆ จะปรับปรุงความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งการลงทุนผลิตสินค้าและประกอบธุรกิจบริการในตลาดยุโรปเดี่ยวเพิ่มขึ้น ทำให้สินค้าไทยต้องประสบการแข่งขันที่รุนแรงกว่าเดิม

- ภาคเอกชนของประชาคมยุโรปอาจจะรวมตัวกันผลักดันให้มีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการโต้ตอบการทุ่มตลาด และการอุดหนุนการส่งออกมากขึ้น เพื่อกีดกันสินค้านำเข้า

1.14 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการดำเนินการเข้าสู่การเป็นตลาดยุโรปเดี่ยว ไม่ใช่เป็นการปกป้องตลาดปฏิกิริยาของประเทศไทยที่จะมีต่อตลาดยุโรปเดี่ยวจึงแตกต่างจากการตั้งท่าที่เจรจาต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ทำกับสหรัฐอเมริกาในเรื่องกฎหมายการค้าและมาตรา 301

การป้องกันผลกระทบและการแสวงหาประโยชน์จากตลาดร่วมยุโรปเดี่ยวจะต้องเป็นไปโดยภาคเอกชนเป็นแกนนำและภาครัฐบาลเป็นแกนเสริมสนับสนุนในทิศทางดังต่อไปนี้

1. ภาครัฐบาลจะต้องรับผิดชอบในการแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของประชาคมยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของมาตรฐานสินค้า และถ่ายทอดให้แก่ภาคเอกชนนำไปปรับโครงสร้างการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกับระเบียบข้อบังคับเหล่านี้

2. ภาครัฐบาลจะต้องดำเนินการแก้ไขกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกหรือเพิ่มต้นทุนในการส่งออกให้แก่ภาคเอกชนอย่างต่อเนื่องต่อไป
3. ภาครัฐบาลจะต้องปรับปรุงสำนักงานมาตรฐานและสำนักงานตรวจสอบมาตรฐานรวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพและสุขอนามัยของสินค้าอาหารให้มีประสิทธิภาพดีพอและเจรจาให้ประชาคมยุโรปยอมรับการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าส่งออกจากไทยไปยังประชาคมยุโรปโดยสถาบันตรวจสอบไทย
4. ภาครัฐบาลจะต้องส่งเสริมการส่งออกต่อไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการแสดงสินค้าและการส่งคณะผู้แทนการค้าไทยไปเผยแพร่สินค้าไทยในประชาคมยุโรปเป็นประจำ
5. ภาคเอกชนจะต้องปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อลดต้นทุนลงให้อยู่ในระดับที่แข่งขันได้กับสินค้าของประชาคมยุโรปและของประเทศอื่น ๆ ในตลาดประชาคมยุโรป
6. ภาคเอกชนจะต้องเปลี่ยนกลยุทธ์การตลาดจากการเป็นผู้ส่งสินค้าออกไปเป็นผู้นำเข้าและจำหน่ายสินค้าไทยเองในประชาคมยุโรปโดยอาจจะซื้อ (take over) หรือร่วมลงทุน (joint venture) กับบริษัทยุโรปที่นำเข้านำเข้าสินค้าจากประเทศไทยหรือประเทศอื่น ๆ อยู่แล้ว
7. ภาคเอกชนไทยจะต้องศึกษาความเป็นไปได้ และความได้เปรียบในการที่จะไปลงทุนในประชาคมยุโรปเพื่อผลิตสินค้าบางประเภทจากชิ้นส่วนที่ส่งออกจากประเทศไทย
8. ภาครัฐบาลและภาคเอกชนไทยจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการต่อต้านไม่ให้ประชาคมยุโรปใช้นโยบายการค้าร่วม (Common Commercial Policy) และมาตรการการค้าภายใต้นโยบายนี้กับสินค้าส่งออกของไทย โดยอาจจะร่วมมือกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ เพื่อเพิ่มพลังการต่อรอง

สรุป

ตลาดยุโรปเดี่ยวและสภาพเศรษฐกิจและการเงินส่งผลกระทบและเปิดโอกาสให้แก่ประเทศนอกประชาคมยุโรปแตกต่างกันขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนา และผลประโยชน์ของประเทศนอกประชาคมยุโรปเหล่านี้

2. สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association : EFTA)

2.1 คำนำ หลังจากที่ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปจำนวน 6 ประเทศได้ร่วมกันจัดตั้งองค์การตลาดร่วมยุโรปเป็นผลสำเร็จโดย Treaty of Rome เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 1957 แล้ว สหราชอาณาจักรได้เสนอให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีขึ้นในยุโรป (European Free Trade Area) โดยประกอบด้วยบรรดาประเทศที่อยู่ในเครือตลาดร่วมยุโรปและประเทศอื่น ๆ แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจจากประเทศในเครือตลาดร่วมยุโรป สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรปซึ่งจัดตั้งโดยสนธิสัญญาแห่ง

กรุงสตอกโฮล์ม (Treaty of Stockholm) เมื่อเดือนกรกฎาคม 1959 ซึ่งประกอบด้วยประเทศต่าง ๆ รวม 7 ประเทศที่มีได้อยู่ในตลาดร่วมยุโรป คือ ออสเตรีย เดนมาร์ก ปอร์ตุเกส สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร โดยมีประเทศฟินแลนด์สมทบอีกประเทศหนึ่ง ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้เรียกตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของยุโรปว่า “The Outer Seven” ยุโรปตะวันตกจึงประกอบไปด้วยตลาดใหญ่รวม 2 ตลาด คือ ตลาดร่วมยุโรป และสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป

2.2 วัตถุประสงค์ สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกับตลาดร่วมยุโรป กล่าวคือ มีวัตถุประสงค์กว้าง ๆ เพื่อปรับปรุงสภาพของตลาดในยุโรปให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวโดยมีวิธีการ

- ก) การยกเลิกภาษีศุลกากร
- ข) การยกเลิกข้อจำกัดทางการค้าต่าง ๆ
- ค) การตั้งกำแพงภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าจากแหล่งอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ได้มีการกำหนดระยะเวลาที่ยกเลิกภาษีและยกเลิกข้อบังคับเกี่ยวกับการค้าสินค้าประเภทอุตสาหกรรม ระหว่างบรรดาประเทศสมาชิกด้วยกัน นอกจากนี้ยังได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการส่งเสริมสินค้าประเภทเกษตรกรรมรวมทั้งการวางกฎข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้การค้าระหว่างประเทศของสมาชิกต้องได้รับความกระทบกระเทือน เนื่องจากความแตกต่างของภาษีศุลกากรของประเทศสมาชิกและประเทศอื่น ที่มีได้เป็นสมาชิก การวางมาตรการต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการแข่งขันและร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจระหว่างบรรดาประเทศสมาชิกด้วยกัน

จะเห็นได้ว่า สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรปมีวัตถุประสงค์ข้อแรกและข้อที่สองคล้ายคลึงกับองค์การตลาดร่วมยุโรป กล่าวคือ วัตถุประสงค์ทางการยกเลิกภาษีศุลกากรและข้อจำกัดทางการค้าระหว่างบรรดาสมาชิกด้วยกัน แต่วัตถุประสงค์ในประการต่อไปนั้น สมาคมการค้าเสรียังคงให้สิทธิแก่สมาชิกในการพิจารณาตั้งกำแพงภาษีแก่สินค้าเข้าจากประเทศที่มีได้เป็นสมาชิก สิทธิและเสรีภาพในการวางนโยบายและการใช้มาตรการบางประการยังคงปล่อยให้อยู่ในดุลยพินิจของประเทศสมาชิก เมื่อเป็นเช่นนี้อำนาจทางด้านเศรษฐกิจของสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรปจึงมีน้อยกว่าองค์การตลาดร่วมยุโรป

3. องค์การการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organization ITO)

คำนำ ในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหประชาชาติได้นัดให้มีการประชุมเกี่ยวกับการเงินและการคลังขึ้น ณ Bretton Woods, New Hampshire ประเทศสหรัฐอเมริกาในระหว่างวันที่ 1-22 กรกฎาคม 1944 ต่อมาเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 1945 ได้มีการประชุมประเทศสมาชิกจำนวน 29 ประเทศ เพื่อลงนามในการจัดตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund)

เพื่อร่วมมือกันทางด้านการเงินระหว่างประเทศแต่ภายหลังจากที่ได้จัดตั้งกองทุนการเงินขึ้นแล้ว ความสนใจของวงการทั่วไปเริ่มหันเหมาสู่ความร่วมมือกันทางด้านการค้าระหว่างประเทศ การลดข้อจำกัดทางด้านการค้า ความคิดริเริ่มทางด้านนี้ได้เกิดขึ้นทั้งในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรในปี 1946 ได้มีการประชุมเกี่ยวกับการค้าและการพัฒนา ณ กรุงลอนดอน และมีการประชุมต่อในปีถัดมา ณ กรุงเจนีวา ในปี 1948 ได้มีการประชุมสรุปผลเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่กรุงฮาวานา ประเทศคิวบา ประเทศต่าง ๆ จำนวน 53 ประเทศ จึงได้ลงนามในกฎบัตรของ International Trade Organization แต่อย่างไรก็ตาม I.T.O. ไม่สามารถนำข้อตกลงดังกล่าวมาปฏิบัติได้ ได้มีการขัดแย้งกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐสภาแห่งสหรัฐอเมริกาไม่ยอมให้สัตยาบันสนธิสัญญาดังกล่าว

4. ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT)

4.1 คำนำ ถึงแม้ว่า I.T.O. จะประสบความล้มเหลว แต่บรรดาประเทศที่เกี่ยวข้องสำคัญ ๆ ก็ยังคงกระตือรือร้นที่จะแก้ไขปัญหาทางด้านภาษีศุลกากร และได้จัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกฎบัตรการค้า ณ กรุงเจนีวา ซึ่งมีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมจำนวน 23 ประเทศ ในหลักการได้มีข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าในเดือนเมษายน 1948 GATT มีสมาชิกอยู่ในภาคีรวมทั้งสิ้น 96 ประเทศ สำหรับประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ GATT เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 นับเป็นประเทศภาคี GATT อันดับที่ 88

4.2 วัตถุประสงค์

ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้ามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

- ก) ส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศดำเนินไปโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ
- ข) ส่งเสริมให้พิจารณายกเลิกข้อจำกัดทางด้านการค้า ด้านปริมาณและถือว่าข้อจำกัดดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา
- ค) ส่งเสริมให้ใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางด้านการค้าระหว่างประเทศ

เพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติทางด้านการค้าระหว่างประเทศ ประเทศที่เข้าร่วมในสัญญาจะต้องเลิกใช้หลักเลือกปฏิบัติที่เรียกว่า Most-Favored-Nation ไม่ว่าจะเป็นการเก็บภาษีสินค้าขาเข้าหรือสินค้าขาออก ถ้าจำเป็นจะต้องมีข้อจำกัดการค้า ทางด้านปริมาณก็ต้องดำเนินไปในลักษณะที่ปราศจากการเลือกปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ที่เข้าสัญญาอาจจะใช้มาตรการป้องกันตนเองได้ เช่น การจำกัดโควตาและการตั้งกำแพงภาษี ในกรณีที่ประเทศอื่น ๆ ใช้วิธีการส่งสินค้าขาออกแบบทุ่มตลาด (Dumping) หรือใช้วิธีการสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ส่งสินค้าขาออก

วัตถุประสงค์ของ GATT ที่สำคัญได้แก่ การห้ามใช้โควตาแก่สินค้าขาเข้าโดยมีเป้าหมายในอันที่จะจำกัดการค้าระหว่างประเทศ หรือแม้กระทั่งการตั้งกำแพงภาษีในลักษณะที่ครอบคลุมสินค้าขาเข้าทุกประเทศ ในลักษณะที่ปราศจากความยืดหยุ่น

4.3 การดำเนินงาน

ประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า มีการประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ในรอบปีเป็นระยะ ๆ แล้วแต่ความมากน้อยของจำนวนปัญหาที่บรรดาประเทศสมาชิกจะได้เสนอ โดยมีสำนักงานเลขาธิการซึ่งตั้งอยู่ ณ กรุงเจนีวา เป็นผู้จัดเตรียมระเบียบวาระการประชุม รวมทั้งการประสานงานกับบรรดาประเทศสมาชิก

การดำเนินงานของ GATT ได้แก่ การจัดให้มีการประชุมเจรจาระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการลดหรือการจัดปัญหาเกี่ยวกับศุลกากรและอื่น ๆ ที่จัดว่าเป็นอุปสรรคต่อการค้าเสรี มีการร่วมกันพิจารณารายการสินค้าต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อประเทศสมาชิก และมีการตกลงลดหรือจัดภาษีศุลกากรแล้ว ก็จะต้องใช้บังคับโดยให้ประเทศสมาชิกทุก ๆ ประเทศปฏิบัติโดยเท่าเทียมกัน แต่อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีข้อตกลง ยกเว้นสำหรับในกรณีของประเทศด้อยพัฒนาในการประชุมระดับรัฐมนตรีเมื่อปี 1963 ประเทศสมาชิกได้รับหลักการในอันที่จะไม่เรียกร้องให้ประเทศด้อยพัฒนาต้องยินยอมลดหรือเลิกภาษีศุลกากร ในอัตราที่ได้ตกลงกันไว้กับประเทศสมาชิกหนึ่งโดยเต็มที่เท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่า GATT จะไม่มีอำนาจโดยตรงในอันที่จะบังคับให้ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตามมติของ GATT ก็ตาม แต่ยังสามารถเพิกถอนสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาลดภาษี หรือการให้ออกจากสมาชิกของ GATT ได้

แนวความคิดในการจัดตั้ง GATT ในระยะเริ่มแรกได้แก่ ความพยายามที่ก่อให้เกิดบรรยากาศการค้าเสรี โดยการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ โดยมีได้คำนึงถึงปัญหาของประเทศด้อยพัฒนา จะเห็นได้ว่าเมื่อสมาชิกใดทำความตกลงที่จะลดภาษี ฯลฯ แก่อีกประเทศหนึ่ง ก็จะต้องดำเนินการ เช่นกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ด้วย โดยไม่มีสิทธิพิเศษแต่อย่างใด ประเทศด้อยพัฒนาจึงเกิดความเสียเปรียบอยู่เป็นอันมาก เพราะเหตุว่าในการพัฒนาประเทศนั้น ย่อมต้องการเงินจำนวนมากเพื่อนำไปซื้อสินค้าประเภททุนจากบรรดาประเทศที่พัฒนาแล้ว ในขณะเดียวกันนี้ อัตราการค้า (Terms of Trade) ของสินค้าประเภทโภคภัณฑ์ขั้นปฐม ที่ประเทศด้อยพัฒนาผลิตได้ มีแนวโน้มที่จะเสียเปรียบสินค้าประเภทอุตสาหกรรมอยู่เนื่อง ๆ ถ้าไม่มีการพิจารณาให้ความช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาแล้ว ประเทศด้อยพัฒนาก็ย่อมจะอยู่ในฐานะยากลำบากยิ่งขึ้น ในการดำเนินการเพื่อยกฐานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้สูงขึ้น จึงจำเป็นที่ GATT จะต้องใช้สิทธิพิเศษแก่ประเทศด้อยพัฒนา

5. ข้อตกลงว่าด้วยการค้าและการพัฒนาของสหประชาชาติ (United Nations Conference on Trade and Development : UNCTAD)

5.1 คำนำ มีข้อขัดแย้งด้านการผลิตและการค้าระหว่างประเทศที่ผลิตสินค้า ประเภท โภคภัณฑ์ขั้นปฐม (Primary Products) และประเทศที่ผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรม (Manufacture goods) อยู่ตลอดมา ประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศมักจะตกอยู่กับประเทศที่ผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมมากกว่า เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าหากปล่อยให้มีการผลิตและจำหน่ายเสรีในตลาดโลก หรือในลักษณะที่ปราศจากการควบคุมแล้ว ราคาสินค้าประเภทโภคภัณฑ์ขั้นปฐมก็จะเคลื่อนไหวอย่างรุนแรง อุปสงค์ของสินค้าประเภทนี้มักไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปตามราคา ดังนั้น หากอุปสงค์และอุปทานเปลี่ยนแปลงไป ก็อาจทำให้ราคาสินค้าประเภทนี้ยังเปลี่ยนแปลงไปในทาง ใหวัดตัวมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีนักเศรษฐศาสตร์บางคนมีความเห็นว่า ราคาสินค้าประเภทนี้หลาย ชนิดยังมีแนวโน้มลดต่ำลงเมื่อเปรียบเทียบกับราคาสินค้าประเภทอุตสาหกรรมสำเร็จรูปอื่น ๆ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเกิดความกระทบกระเทือนด้วยอำนาจซื้อระยะยาวของประเทศที่ผลิตและส่งออกสินค้าประเภทนี้ จึงกล่าวได้ว่าการที่ราคาสินค้าประเภทโภคภัณฑ์ขั้นปฐมตกต่ำลง อาจเกิดความเสียหายที่สำคัญรวม 3 ประการ คือ

1) ทำให้เกิดความกดดันต่อดุลการค้าของประเทศที่ส่งสินค้าประเภทนี้ออกใน อัตราสูง เนื่องจากสินค้าออกส่วนใหญ่มีราคาต่ำลง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจจะเกิดความกดดันไปถึงดุล การชำระหนี้ของประเทศได้

2) ถ้าหากประเทศผู้ส่งออกสินค้าประเภทนี้จะใช้มาตรการแก้ไขปัญหาดุลการค้า ชำระเงิน เช่น การใช้นโยบายการเงินผืดภายในประเทศ ก็อาจจะเกิดผลลบต่อการลงทุนภายใน รวมทั้งทำให้ประชาชนไม่มีอำนาจซื้อเพื่อสั่งเข้าซึ่งสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพได้ ส่วนการเลือกใช้วิธีการจำกัดการสั่งเข้าก็อาจจะกระทบกระเทือนต่อการนำสินค้าประเภททุนเข้าประเทศ นอกจากนี้ หากจะแก้ไขปัญหาดุลการค้าโดยการลดค่าของเงินตราจากต่างประเทศ สินค้าอุปโภคบริโภคและ สินค้าประเภททุนภายในประเทศก็อาจจะมียกระดับราคาสูงขึ้น ผลกระทบกระเทือนต่อฐานะความเป็น อยู่ของประชาชนก็จะเห็นได้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการแก้ไขดุลการค้าชำระเงินใน ลักษณะดังกล่าวแล้วจะยังเกิดความหดตัวในระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอันมาก และสุดท้าย รายได้แท้จริงของประชาชนอาจจะลดลง

3) ส่วนของระบบเศรษฐกิจที่ผลิตและส่งออกสินค้าที่มีราคาลดลงในตลาดโลก อาจกระทบกระเทือน เนื่องจากประชาชนมีรายได้ส่วนใหญ่จากการผลิตและการค้าสินค้าที่กำลังมี ราคาคงต่ำ เช่น การผลิตน้ำตาล การผลิตยางและการเพาะปลูกพืชไร่บางชนิด ถ้าราคาสินค้าเหล่านี้ ตกต่ำลง จะกระทบกระเทือนต่อผู้ผลิตและคนงานซึ่งกระจายกันอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ

5.2 วัตถุประสงค์

UNCTAD มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ๆ คือ

- 1) เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ในลักษณะที่มุ่งจะเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของบรรดาประเทศที่มีระดับของการพัฒนาแตกต่างกัน โดย UNCTAD จะร่วมมือกับองค์การระดับภูมิภาคและระดับโลกที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างใกล้ชิด
- 2) เพื่อร่างหลักการและนโยบายเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศในลักษณะที่จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการแก้ปัญหาทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ
- 3) เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการนำเอาหลักการและนโยบายตามข้อ 1) ไปปฏิบัติ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างด้านของระบบเศรษฐกิจและระดับของการพัฒนา
- 4) เพื่อพิจารณาและอำนวยความสะดวกทางด้านการทำงานเกี่ยวกับการดำเนินงานองค์การชำนาญพิเศษอื่น ๆ ของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศและปัญหาในการพัฒนา โดยส่วนใหญ่จะดำเนินงานร่วมกับสมัชชาใหญ่ และคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมของสหประชาชาติ
- 5) เพื่อริเริ่มการดำเนินการอันเหมาะสม โดยร่วมมือกับองค์การชำนาญพิเศษอื่น ๆ ของสหประชาชาติ เพื่อดำเนินการเจรจาและต่อรองปัญหากฎหมายต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ
- 6) เพื่อเป็นศูนย์กลางระดับโลกในการดำเนินงาน เพื่อให้นโยบายการค้าและการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งกลุ่มเศรษฐกิจระดับภูมิภาคต่าง ๆ มีการผสมกลมกลืนและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

5.3 การดำเนินงาน

UNCTAD มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 141 ประเทศ ในจำนวน 132 ประเทศเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ส่วนอีก 9 ประเทศเพียงแต่เข้าร่วมมือกับองค์การชำนาญพิเศษแห่งสหประชาชาติเท่านั้น UNCTAD จะมีการประชุมเป็นระยะ ๆ ไปโดยมติของสมัชชาใหญ่ มีสภาการค้าและพัฒนา (Trade and Development Board) ปฏิบัติหน้าที่เป็นหน่วยงานในการเตรียมระเบียบวาระการประชุม ในขณะที่ไม่มีการประชุม UNCTAD สภาการค้าและพัฒนาต้องเป็นหน่วยงานที่จะปฏิบัติหน้าที่แทนสภาการค้าและพัฒนาประเทศต่าง ๆ จำนวน 55 ประเทศเป็นสมาชิกการประชุมตัดสินปัญหาของสภาการค้าและพัฒนา ถือเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ และจะมีการประชุมกันอย่างน้อยปีละครั้งทุก ๆ ปี

6. เขตการค้าเสรีอาเซียน (Asean Free Trade Area : AFTA)

6.1 คำนำ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือสมาคมอาเซียน (Association of Southeast Asia Nations หรือย่อว่า ASEAN) ได้มีการลงนามกันในปฏิญญา

อาเซียน (The ASEAN Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 มีสมาชิกครั้งแรก 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย สหพันธมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และประเทศไทย แถลงเจตจำนงที่จะสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ ความเจริญรุ่งเรืองและสวัสดิภาพความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง โดยยึดหลักความเสมอภาคแห่งผลประโยชน์ร่วมกัน ต่อมาในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2527 ได้รับประเทศบรูไน (Brunei) เข้ามาเป็นสมาชิกประเทศที่ 6 เวียดนามสมัครเข้ามาเป็นประเทศที่ 7 ติดตามด้วยลาวและพม่าเป็นสมาชิกประเทศที่ 8 และ 9 ตามลำดับ ส่วนประเทศกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอันดับสุดท้าย เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศ

สมาคมอาเซียนนับเป็นองค์กรร่วมส่วนภูมิภาคที่ดำเนินงานสืบต่อจากสมาคมอาสา (Association of Southeast Asia หรือย่อว่า ASA) ซึ่งเริ่มด้วยนายกรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศฟิลิปปินส์ และมาเลเซียมาร่วมประชุมกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2504 และได้ออกปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) แถลงเจตนารมณ์ที่จะร่วมมือกันจัดตั้งกลไกให้มีการปรึกษาหารือและร่วมมือกันในระหว่างประเทศสมาชิกทั้งในด้านอื่น ๆ ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อสารสนเทศร่วมกัน ส่งเสริมความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรของประเทศสมาชิกให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การขยายการค้า ปรับปรุงการคมนาคมและขนส่ง ร่วมมือกันศึกษาปัญหาทางการค้าโภคภัณฑ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในประเทศสมาชิกด้วย

6.2 วัตถุประสงค์ของสมาคมอาเซียน

เจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของสมาคมอาเซียนดังปรากฏใน “ปฏิญญาอาเซียน” อาจสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเร่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคนี้ โดยใช้ความพยายามร่วมกันบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียร่วมกัน
2. เพื่อส่งเสริมสันติภาพ และเสถียรภาพในภูมิภาคโดยอาศัยการเคารพในความยุติธรรมและหลักแห่งนิติธรรม และยึดมั่นในหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ
3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
4. เพื่อจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปของสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรมและการวิจัยในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ เทคโนโลยี และการบริหาร
5. เพื่อร่วมมือกันใช้ประโยชน์จากการเกษตรและอุตสาหกรรมของประเทศสมาชิกให้มากขึ้น ขยายการค้าระหว่างกันรวมทั้งศึกษาปัญหาการค้าระหว่างประเทศ ปรับปรุงการคมนาคมขนส่ง ตลอดจนยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชน
6. เพื่อส่งเสริมการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์

7. เพื่อร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศหรือองค์การในสวนภูมิภาคอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์คล้ายกัน และแสวงหาช่องทางที่จะร่วมมือกันระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันเองให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าอาเซียนระยะแรก ๆ นั้น มิได้เน้นทางด้านการค้าเลย แต่เน้นความพยายามของกลุ่มประเทศอาเซียน ที่จะต้องร่วมมือกันให้เกิดสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคนี้ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงของสหรัฐอเมริกาในสงครามอินโดจีนรวมทั้งเพื่อแก้ปัญหาเรื่องพรมแดนของประเทศสมาชิก

ในระยะแรกของการก่อตั้งอาเซียน ความร่วมมือส่วนใหญ่จะเน้นไปในด้านการเมืองซึ่งก็ประสบความสำเร็จมาโดยตลอด ต่อมาอาเซียนได้หันมาให้ความสนใจทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น โดยได้มีการลงนามในปฏิญญาสมานฉันท์แห่งอาเซียน ที่นครบาหลี เมื่อปี 2519 เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเมือง และสารสนเทศ และในปี 2520 ได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน (ASEAN Preferential Trading Agreements : ASEAN-PTA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศสมาชิกซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจภายในภูมิภาคต่อไป

ASEAN-PTA (ASEAN PREFERENTIAL TRADING AGREEMENT)

เป็นสิทธิประโยชน์ที่รัฐบาลของประเทศในกลุ่มอาเซียนทั้ง 6 ประเทศ ให้แก่กันมีข้อตกลงว่าจะลดอากรขาเข้าซึ่งกันและกันอย่างต่ำร้อยละ 75 แล้ว ในข้อตกลงจะต้องระบุด้วยว่าสินค้าใดบ้างที่ได้สิทธิ ASEAN-PTA

สำหรับประเทศไทย สินค้าออกให้สิทธิ ASEAN-PTA มากกว่า 10,000 รายการ ส่วนสินค้าขาเข้าประมาณ 2,000 กว่ารายการ ในระยะยาวบทบาทของ ASEAN-PTA จะค่อย ๆ หดหายไปเนื่องจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) เข้ามาแทนที่

ผู้ส่งออกสินค้าไปยังประเทศสมาชิกอาเซียน ภายใต้เงื่อนไข ASEAN-PTA ต้องไปแจ้งต่อกรมการค้าต่างประเทศ เพื่อขอ Form C. แนบไปกับเอกสารทางการค้าอื่น ๆ นำไปแสดงต่อกรมศุลกากรของประเทศผู้สั่งซื้อ เพื่อขอลดหย่อนอากรขาเข้าภายใต้เงื่อนไขที่ได้ตกลงกัน

6.3 แนวความคิดในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน

แนวความคิดที่จะขยายการค้าภายในอาเซียน เกิดจากสภาพเศรษฐกิจของโลกเปลี่ยนแปลงไปทำให้ประเทศต่าง ๆ เริ่มตระหนักว่า การค้าเสรีทำให้เกิดการแข่งขันและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเร็วขึ้น รวมทั้งมีความจำเป็นต้องพัฒนาการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายในอาเซียนด้วยกันเองให้ใกล้ชิดและเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับผลการ

เจรจาอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งจะทำให้การค้าโลกเป็นระบบเสรีมากขึ้น นอกจากนี้ การปฏิรูปเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศสังคมนิยมให้เป็นระบบเสรี การรวมตัวกันเป็นตลาดเดียวกันของประชาคมยุโรปและ EFTA การจัดตั้งเขตการค้าเสรีในอเมริกาเหนือ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่ม APEC จะทำให้แต่ละประเทศในอาเซียนอ่อนแอลงในด้านอำนาจต่อรองและสมรรถนะในการแข่งขัน

6.4 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน

การประชุมสุดยอดของอาเซียนในเดือนมกราคม 2535 ได้มีการประกาศแถลงการณ์ร่วมของอาเซียน และจัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ที่มีผลผูกพันในทางปฏิบัติรวม 2 ฉบับ คือ

1. กรอบข้อตกลงว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน (Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation)
2. ข้อตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีร่วมที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area (AFTA))

6.5 เป้าหมายของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนคือ

1. การปรับ ลดอัตราภาษีศุลกากรภายในกลุ่มอาเซียนให้อยู่ในระดับร้อยละ 0-5
2. ใช้เวลา 15 ปี โดยเริ่มจากวันที่ 1 มกราคม 2536 ทั้งนี้โดยใช้หลักอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากัน (CEPTX) เป็นกลไกหลัก
3. ยกเลิกข้อจำกัดปริมาณนำเข้า (Quantitative Restriction : QR) และอุปสรรคที่มีใช้ภาษีศุลกากร (Non-Tariffs Barriers : NTB)

6.6 ผลการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนจะมีผลต่อประเทศสมาชิกทุกประเทศของอาเซียนรวมทั้งประเทศไทย คือ

1. จะมีการลดอัตราภาษีสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมทุกชนิด รวมทั้งสินค้าประเภททุนและสินค้าเกษตรแปรรูปที่ซื้อขายกันระหว่างประเทศอาเซียนให้เหลือ 0-5% ภายใน 15 ปีนับจากปี 2536 เป็นอย่างช้าที่สุด (เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 ถึง 1 มกราคม 2551) โดยจะต้องลดภาษีให้เหลือ 20% ภายใน 5-8 ปี และลดให้เหลือ 0-5% ภายใน 7 ปีหลังจากนั้น สำหรับสินค้าที่มีภาษี 20% หรือต่ำกว่า 20% ณ วันที่ 1 มกราคม 2536 หากประเทศสมาชิกตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไป พร้อมทั้งจะลดภาษีลงเหลือ 0-5% ก็สามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้ได้มีการประกาศกลุ่มสินค้า 15 กลุ่ม ที่จะหาทางลดภาษีลงโดยเร็ว (ภายใต้ข้อตกลง CEPT) อีกด้วยลดภาษีให้เร็วกว่า 5 ปี

2. สินค้าที่ได้รับการยกเว้นการลดอัตราภาษีดังกล่าว ได้แก่ สินค้าเกษตรขั้นปฐมและสินค้าที่จำเป็นต้องใช้มาตรการเพื่อความมั่นคง เพื่อศีลธรรม เพื่อคุ้มครองชีวิตคนสัตว์และพืชหรือเพิ่มคุ้มครองวัตถุดิบค่าทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

3. นอกจากการลดอัตราภาษีระหว่างกันแล้ว ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องลดการใช้มาตรการที่มีใช้ภาษีลงตามขั้นตอนที่กำหนด กล่าวคือ เมื่อสินค้าใดได้มีการลดภาษีถึงระดับ 20% แล้วจะต้องยกเลิกข้อจำกัดด้านปริมาณการนำเข้าทันที (หากมี) และยกเลิกมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีอื่น ๆ ทั้งหมด 5 ปี หลังจากนั้น

4. สินค้าที่จะให้ประโยชน์จากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนจะต้องมีมูลค่าที่เกิดขึ้นภายในอาเซียน (ASEAN content) ไม่ต่ำกว่า 40%

5. หากการนำเข้าสินค้าที่มีการลดภาษีหรือยกเลิกมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีนั้นทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่อุตสาหกรรมภายในประเทศหรือทำให้เกิดปัญหาเงินทุนสำรองลดลงอย่างร้ายแรงแก่ประเทศสมาชิก ก็อาจจะหดยกขึ้นมาหารือกัน โดยอาจจะทำเป็นข้อตกลงพิเศษได้

6. ในส่วนของประเทศไทยดำเนินการลดอัตราภาษีสินค้าอุตสาหกรรมทุกชนิดที่นำเข้าจากอาเซียนให้เหลือไม่เกิน 30% ภายในวันที่ 1 มกราคม 2536 และได้หารือกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาทางลดภาษีลงให้เหลือไม่เกิน 20% ภายในวันที่ 1 มกราคม 2537 สำหรับสินค้า 15 กลุ่มนั้นไทยได้หารือกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนอย่างใกล้ชิดเพื่อลดภาษีลงโดยเร็วที่สุด

7. ในกรณีที่มีการนำสินค้าเข้ามาในไทย โดยมีการทุ่มตลาดหรือให้การอุดหนุนซึ่งไม่เป็นธรรมต่ออุตสาหกรรมไทย ฝ่ายไทยเราก็จะมีมาตรการต่อต้านการทุ่มตลาด

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน จะช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองทางการค้า ในขณะที่กลุ่มประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ มีการรวมตัวกันในหลายภูมิภาค เช่น การรวมตัวเป็นตลาดเดียวกันของประชาคมยุโรป ซึ่งทำให้ประชากรในตลาดนี้เพิ่มขึ้นใกล้เคียงจำนวนประชากรในอาเซียนแต่มีกำลังการซื้อมากกว่าอาเซียน 15 เท่า และการจัดตั้งเขตการค้าเสรีในอเมริกาเหนือ (NAFTA) ซึ่งมีประชากรใกล้เคียงกับอาเซียนแต่มีกำลังซื้อมากกว่าอาเซียน 20 เท่า เป็นต้น ทำให้ความจำเป็นที่ต้องพัฒนาเศรษฐกิจการค้าภายในกลุ่มอาเซียนให้เข้มแข็งทัดเทียมกับกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่น ๆ

6.7 การปรับตัวของอุตสาหกรรมไทยภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน

การลดอัตราภาษีและยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษีตามขั้นตอนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน ทำให้อุตสาหกรรมของประเทศสมาชิกทุกประเทศ รวมทั้งอุตสาหกรรมไทย จำเป็นต้องปรับตัวกันหลายประเภท

อุตสาหกรรมที่ฝ่ายไทยได้เปรียบก็จะมีการปรับตัวในด้านการขยายกำลังการผลิตเพื่อรองรับตลาดที่ขยายตัวมากขึ้น รวมทั้งอาจจะต้องขยายการลงทุนเข้าไปในประเทศอื่น ๆ เพื่อเป็นฐานการผลิต เช่น ประเทศในแถบอินโดจีนและประเทศอื่น ๆ ที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตให้อุตสาหกรรมไทย ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และอาจทำให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคต ส่วนอุตสาหกรรมที่ฝ่ายไทยเสียเปรียบ ก็จะต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต หรือเปลี่ยนไปทำอุตสาหกรรมใหม่ที่ได้เปรียบประเทศอื่น ซึ่งเชื่อว่านักลงทุนและนักอุตสาหกรรมไทยมีความสามารถปรับตัวให้แข่งขันกับประเทศอื่น ๆ

อุตสาหกรรม 15 กลุ่มที่จะมีการลดภาษีโดยเร็ว แบ่งเป็น

1. กลุ่มที่ไทยเสียเปรียบ 2 กลุ่มคือ

1.1 อุตสาหกรรมพลาสติก

1.2 อุตสาหกรรมน้ำมันพืช

2. กลุ่มที่ไทยได้เปรียบด้านการผลิตและจะมีโอกาสขยายการตลาดในอาเซียนได้มากขึ้น เมื่อมีการลดภาษี รวม 13 กลุ่ม ตัวอย่างบางอุตสาหกรรม เช่น

2.1 อัญมณีและเครื่องประดับ

ก. เฉพาะเครื่องประดับที่ส่งไปในตลาดอาเซียนได้เพิ่มขึ้นจาก 25 ล้านบาทใน 2531 เป็น 50 ล้านบาทในปี 2534

ข. อินโดจีน และมาเลเซียมีการเก็บภาษีเครื่องประดับสูงขึ้นถึง 60% และ 20% หลังจากลดภาษีตลาดทั้งสองประเทศจะขยายมากขึ้น

2.2 เฟอร์นิเจอร์

ก. การผลิตและการตลาดเฟอร์นิเจอร์ไทยยังได้เปรียบอินโดนีเซีย บรูไน และมาเลเซีย ซึ่งเก็บภาษีนำเข้า 10-60%

ข. หลังการลดภาษีตลาดเหล่านี้จะขยายตัวออกไปได้อีกมาก

2.3 ผลิตภัณฑ์หนัง

เดิมประเทศในกลุ่มอาเซียนเก็บภาษีนำเข้าสูง (ฟิลิปปินส์ 37.5% มาเลเซีย 30%) ทำให้ขยายตัวได้น้อย หากลดภาษีตลาดจะขยายได้มาก โดยเฉพาะเครื่องเดินทางที่ทำด้วยหนัง ซึ่งในช่วง 5 ปี ไทยส่งออกไปยังตลาดอาเซียนเพิ่มขึ้นจาก 56 ล้านบาทในปี 2529 เป็น 220 ล้านบาทในปี 2533

2.4 สิ่งทอ

กลุ่มอาเซียนมีการเก็บภาษีนำเข้าสิ่งทอค่อนข้างสูง (ฟิลิปปินส์ 30-37.5% อินโดนีเซีย 25-40% มาเลเซีย 20% บรูไน 10%)

แต่ไทยยังส่งสิ่งทอไปในตลาดอาเซียนได้ปีละกว่า 5,000 ล้านบาท ถ้ามีการลดภาษีตลาดจะขยายได้มากขึ้น โดยเฉพาะมาเลเซียและบรูไน

ปัญหาอย่างหนึ่งในการปรับตัวของอุตสาหกรรมไทย คือ ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการให้ความคุ้มครอง และช่วยเหลืออุตสาหกรรมในประเทศบางชนิดมากและนานเกินไป ทำให้อุตสาหกรรมนั้น ๆ ดำเนินการอยู่ได้ แม้ว่าจะมีประสิทธิภาพต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราภาษีของสินค้าที่ได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน (PTA) ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน ปรากฏว่าสินค้านำเข้าที่ไทยเก็บภาษีอัตราเกินกว่า 20% มีจำนวนถึง 1,759 รายการ หรือประมาณ 50% ของรายการสินค้าภายใต้ PTA ทั้งหมด ในขณะที่ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย มีจำนวนสินค้าดังกล่าวเพียง 1,390,345 และ 265 รายการ ตามลำดับเท่านั้น ซึ่งเท่ากับ 33% 11% และ 7% ตามลำดับ ส่วนสิงคโปร์และบรูไนนั้น ไม่มีสินค้านำเข้าในอัตราที่สูงดังกล่าว จึงต้องมีการปรับตัวมากกว่าอุตสาหกรรมอื่น ๆ เพื่อให้แข่งขันกับสินค้านำเข้า

ในระยะสั้น การปรับตัวของอุตสาหกรรมหลาย ๆ ประเภทในเวลาเดียวกันอาจจะทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน หรือการขาดแคลนปัจจัยการผลิต หรือวัตถุดิบบางอย่าง ซึ่งเชื่อว่านักอุตสาหกรรมและแรงงานไทยมีศักยภาพมากพอที่จะปรับตัวได้ในเวลาอันสั้น

สรุป

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และแรงกดดันจากการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย ซึ่งทำให้อาเซียนจำเป็นต้องขยายการค้าและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ด้วยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมของสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ ตามความได้เปรียบและเสียเปรียบของอุตสาหกรรมแต่ละกลุ่มในแต่ละประเทศนั้น ๆ

สำหรับอุตสาหกรรมทั้ง 15 กลุ่ม ที่จะมีการลดอัตราภาษีโดยเร็วนั้น คาดว่าอุตสาหกรรมไทยที่อาจจะได้รับผลกระทบและต้องปรับประสิทธิภาพให้แข่งขันกับประเทศอื่นได้จะมีเพียง 2 กลุ่ม คือ อุตสาหกรรมพลาสติกและน้ำมันพืช ในขณะที่อุตสาหกรรมอีก 13 กลุ่ม เป็นอุตสาหกรรมที่ไทยน่าจะได้เปรียบประเทศอื่น ๆ และมีโอกาสที่จะขยายการลงทุนเพื่อรองรับตลาดอาเซียนที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในระยะยาว

ในส่วนของภาครัฐ นอกจากจะเร่งดำเนินการผลักดันให้โครงการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนมีผลในทางปฏิบัติโดยเร็ว เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และเพื่อเป็นเครื่องมือในการเพิ่มอำนาจต่อรองทางการค้าแล้ว ยังจำเป็นต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการปรับตัวของภาคเอกชน นอกจากนี้ยังได้มีความพยายามที่จะแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการ

พัฒนาศักยภาพในการผลิต และการส่งออกของไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างภาษีนำเข้า โดยการปรับอัตราภาษีที่เรียกเก็บจากการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบ ชิ้นส่วนสินค้าสำเร็จรูป และสินค้าสำเร็จรูป ให้สอดคล้องกันทั้งระบบ ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่

สำหรับภาคเอกชน จะต้องเร่งปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดที่จะต้องมีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยเน้นที่การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การปรับปรุงคุณภาพและรูปแบบสินค้าให้ได้มาตรฐานสากล รวมถึงการแสวงหาช่องทางขยายการลงทุนในประเทศต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อเป็นช่องทางในการขยายตลาดสินค้าไทย

ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์จากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าของโลกที่มีแนวโน้มเสรี และจำเป็นต้องมีการแข่งขันกันมากขึ้น

7. เขตการค้าเสรีทวีปอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area : NAFTA)

แนวความคิดเรื่องเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area) เป็นเรื่องที่มีมานานและอยู่ในความคิดของสหรัฐฯ ตลอดมา หลังจากที่สหรัฐฯ และแคนาดา ได้บรรลุผลสำเร็จในการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี เป็นแห่งแรกในอเมริกาเหนือ ในปี 2532 แล้ว ความสนใจของสหรัฐฯ ก็ได้มุ่งไปสู่เม็กซิโก ซึ่งเป็นประเทศเดียวในละตินอเมริกาที่มีความพร้อมมากที่สุด โดยเม็กซิโกเองก็ได้ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมข้อตกลงดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ และแก้ไขปัญหาการเงินของประเทศ

นักวิชาการได้วิเคราะห์การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอเมริกาเหนือไว้ว่า เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือหรือ NAFTA ที่ขยายขอบเขตลงไปถึงเม็กซิโก เป็นการเพิ่มพลังทางด้านเศรษฐกิจให้กับสหรัฐอเมริกา ในฐานะที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ชั้นนำเศรษฐกิจโลก ซึ่งนอกจากจะเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในกลุ่ม อันหมายถึง ตลาดขนาดใหญ่ซึ่งมีกำลังซื้อมหาศาลแล้ว ยังเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่และเป็นศูนย์กลางทางการเงินที่อยู่ในระดับแนวหน้า เป็นแหล่งรวมเงินทุนจากนานาประเทศที่มีเงินเหลือใช้ ส่วนประเทศแคนาดานั้น อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรจำนวนมากและเป็นประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำทางด้านเม็กซิโกมีข้อได้เปรียบในเรื่องค่าจ้างแรงงานต่ำ แต่ขาดแคลนเงินทุน เทคโนโลยีที่ทันสมัยและตลาดส่งออกสินค้าเมื่อทั้งสามประเทศผสมผสานความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างกัน ทำให้เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือมีความแข็งแกร่งมากขึ้น ที่สำคัญคือ เม็กซิโกจะกลายเป็นสนามการลงทุนใหม่ที่ดึงดูดความสนใจของนักธุรกิจจากนานาประเทศ

เมื่อการเจรจาบรรลุ และมีการประกาศออกมาเป็นกฎหมายเมื่อไร พิกัดอัตราภาษีศุลกากรและมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากรที่มีอยู่ระหว่าง 3 ประเทศจะหมดไปภายใน 5-10 ปี

ภายหลังจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีสหรัฐฯ-แคนาดาเริ่มมีผลบังคับใช้ในระดณะต้นปี 2532 ในระดณะปลายปี 2532 ก็ได้มีการกล่าวถึงความเป็นไปได้ที่เม็กซิโก จะเข้าร่วมเป็นภาคีในข้อตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯ-แคนาดาด้วยซึ่งในขณะนั้นรัฐบาลแคนาดาได้แสดงท่าทีไม่เห็นด้วย เนื่องจากเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อแคนาดา และประโยชน์ที่ได้รับก็ไม่มากนัก ซึ่งต่างจากสหรัฐฯ มาก ธุรกิจของแคนาดาที่เข้าไปลงทุนในเม็กซิโก มีมูลค่าเพียง 350 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่สหรัฐฯ เข้าไปลงทุนในเม็กซิโกถึง 17 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ

อย่างไรก็ดี หลังจากที่สหรัฐฯ และเม็กซิโกได้ร่วมกันประกาศแนวนโยบาย ที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรี สหรัฐฯ-เม็กซิโก ขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน 2533 ทำให้แคนาดาต้องทบทวนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และในที่สุดได้ตัดสินใจที่จะเข้าร่วมในการเจรจาครั้งนี้ด้วย ดังนั้นในวันที่ 12 มิถุนายน 2534 รัฐมนตรีการค้าของประเทศทั้งสามจึงได้เริ่มเปิดการเจรจาอย่างเป็นทางการ เป็นครั้งแรก ที่กรุงโตรอนโต ประเทศแคนาดา

ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือได้กำหนดเรื่องที่จะเจรจาไว้ 6 เรื่อง คือ

1. การเข้าถึงตลาดซึ่งจะพิจารณาเกี่ยวกับภาษีศุลกากรและมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร แหล่งกำเนิดสินค้า การจัดซื้อโดยรัฐสินค้าเกษตร รถยนต์ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอและพลังงานด้วย
2. กฎระเบียบทางการค้า จะพิจารณาเกี่ยวกับการคุ้มกัน การอุดหนุน การทุ่มตลาด และมาตรฐานสินค้า
3. การค้าบริการ เช่น การเงิน การประกันภัย การขนส่งทางบก การโทรคมนาคม เป็นต้น
4. การลงทุน
5. ทรัพย์สินทางปัญญา และ
6. การระงับข้อพิพาท

การรวมตัวของ 3 ประเทศดังกล่าว จะมีผลให้ตลาดอเมริกาเหนือ กลายเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดในโลกมีประชากรรวมกันกว่า 360 ล้านคน และมีมูลค่าการค้ารวมกันถึง 237 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งมีผู้ประมาณว่าหากการเจรจาประสบความสำเร็จ จะทำให้มูลค่าการค้าของกลุ่มอเมริกาเหนือเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ปริมาณการค้าที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งจะเป็นการดึงส่วนแบ่งมาจากตลาดอื่น ๆ โดยเฉพาะเอเชียและละตินอเมริกา นอกจากนี้ยังเป็นที่คาดกันว่าการลงทุนจากต่างประเทศจะหลั่งไหลเข้าสู่เขตอเมริกาเหนืออย่างมากโดยเฉพาะเม็กซิโกเพื่อใช้เป็นฐานส่งออกไปยังสหรัฐฯ และแคนาดา การรวมตัวดังกล่าว ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการค้าทั้งในประเทศของตนเอง และในประเทศที่สามอย่างกว้างขวาง ทำให้มีเสียงสะท้อนในเชิงลบจากประเทศกำลังพัฒนาทั่วไป ที่ว่า จะทำให้เม็กซิโกมีความได้เปรียบประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ อย่างมาก ในการทำการค้ากับสหรัฐฯ และแคนาดา

สำหรับประเทศไทย หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนกับเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือแล้ว ในด้านการค้าปรากฏว่าในปี 2541 ประเทศไทยส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มนาฟต้า มีมูลค่า 537,277,075 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 23.90 ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 265,722,616 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 14.98 ทั้งนี้ตลาดสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดของไทย

สินค้าสำคัญของไทยที่ส่งออกไปตลาดกลุ่มนี้ มีดังนี้คือ

สินค้าเกษตร ได้แก่ กุ้งสด ยางพารา ข้าว

สินค้าอุตสาหกรรม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ อุปกรณ์ไฟฟ้า ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ รองเท้า อาหารทะเลกระป๋อง และผลิตภัณฑ์พลาสติก

ทั้งนี้ จะเป็นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมกว่าร้อยละ 85

สำหรับด้านการลงทุน ส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า การแปรรูป หรือแปรรูปสภาพโลหะ สำหรับแคนาดาแม้การลงทุนในประเทศจะยังอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็มีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้น

ได้มีการประเมินกันว่า การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ จะทำให้ปริมาณการค้าและการลงทุนของกลุ่มอเมริกาเหนือเพิ่มขึ้น และส่วนหนึ่งจะเป็นการดึงส่วนแบ่งไปจากประเทศในเอเชียทำให้คาดว่าประเทศไทยก็อาจจะได้รับผลกระทบจากการตั้งเขตการค้าเสรีดังกล่าวด้วย ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

ในด้านการค้า

1. สินค้าที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตรและสินค้าขั้นปฐมส่งออก เนื่องจากเม็กซิโกไม่ใช่คู่แข่งสำคัญของไทย ในสินค้านี้ดังกล่าวซึ่งได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ดีบุก

2. สำหรับสินค้าที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก จะเป็นสินค้าที่ไทยต้องเสียภาษีนำเข้าในอัตราสูง และเป็นสินค้าที่ไทยต้องพึ่งตลาดสหรัฐฯ ในอัตราสูง สินค้านี้ดังกล่าวได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป อาหารกระป๋อง รองเท้า ของเด็กเล่น ซึ่งมีแนวโน้มว่าสหรัฐฯ จะเข้าไปลงทุนในกิจการดังกล่าวในเม็กซิโกมากขึ้น เพื่อลดต้นทุนการผลิต

3. สำหรับการส่งออกของไทยไปแคนาดา และเม็กซิโก คาดว่าจะมีผลกระทบน้อย เนื่องจากการส่งออกของไทยไปยังตลาดประเทศทั้งสองยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

ในด้านการลงทุน ปัจจัยที่จะมีผลอย่างมากต่อการโยกย้ายของเงินลงทุนของต่างประเทศจากประเทศไทยไปยังเม็กซิโก คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า (rule of origin) ซึ่งถ้ากำหนดสัดส่วนไว้สูง ก็จะมีผลต่อการโยกย้ายเงินทุนไปเม็กซิโกไม่รุนแรง นอกจากนี้ ยังเป็นที่คาดว่า การลงทุนไปเม็กซิโกจะเป็นการลงทุนคนละประเภทกับการลงทุนในไทยผลกระทบที่จะมีต่อการ

ลงทุนในประเทศไทยจึงคาดว่าจะมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ก็ยังจำเป็นที่จะต้องคอยติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดต่อไป

ในสถานการณ์ที่ประเทศต่าง ๆ พยายามหาทางอยู่รอดในวงการค้าต่างประเทศด้วยการพยายามรวมตัวเป็นกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ ทำให้คาดหมายได้ว่า การทำการค้าระหว่างประเทศในทศวรรษหน้าคงจะมีความลำบากมากขึ้น ทฤษฎีทางการค้าจะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ราคาจะมีใช้ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการซื้อขายระหว่างกัน หากแต่เรื่องของอำนาจต่อรองจะเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการค้าของโลกเริ่มเปลี่ยนจากระบบการค้าที่มีลักษณะเป็นการค้าหลายฝ่ายมาเป็นการค้าสองฝ่ายหรือการค้าระหว่างกลุ่มแทน ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยต้องพยายามปรับนโยบายการค้าให้สอดคล้องกับภาวะการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วย ทั้งนี้ อาจดำเนินการได้ดังนี้

การหาตลาดใหม่มีความจำเป็นในการหาตลาดใหม่เพื่อทดแทนตลาดสำคัญดั้งเดิมในสหรัฐฯ และยุโรป เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องรีบดำเนินการโดยการหันมาให้ความสนใจต่อประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงซึ่งเคยสูญเสียไปนานแทน

การย้ายฐานการผลิต ในขณะนี้ประเทศไทยบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ได้เข้ามาตั้งโรงงานในเม็กซิโกแล้วหลายแห่ง เพื่อใช้เป็นฐานในการส่งออกไปสหรัฐฯ และแคนาดา โดยเฉพาะในสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตลาดสำคัญที่มีปัญหาเกี่ยวกับญี่ปุ่นค่อนข้างมาก การย้ายฐานการผลิตไปเม็กซิโกซึ่งนอกจากจะช่วยลดต้นทุนการผลิตแล้ว ยังช่วยลดปัญหาการกีดกันทางการค้าของสหรัฐฯ ได้ระดับหนึ่งด้วย

การกำหนดนโยบายการค้าที่ชัดเจน สำหรับประเทศไทยมีความหมายทางการค้าต่อประเทศในอเมริกาเหนืออย่างมาก โดยเฉพาะกับสหรัฐฯ กล่าวคือ สหรัฐฯ ทำการค้ากับไทยเพียงร้อยละ 0.5 ของปริมาณการค้าทั้งหมดของสหรัฐฯ แต่สหรัฐฯ กลับมีความหมายทางการค้าต่อไทยสูงมาก โดยเป็นตลาดส่งออกที่มีความสำคัญมากที่สุดของไทย ในปี 2541 มีการส่งออกไปสหรัฐฯ 500,722.5 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.3 ของการส่งออกรวมของไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องพึ่งพาสหรัฐฯ ในระดับสูง ฉะนั้น ในกรณีของไทย ถ้าไทยไม่มีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมการค้าในทวีปอเมริกาเหนือ ความสำคัญของไทยก็จะค่อย ๆ ลดลงซึ่งจะทำให้เสียประโยชน์มาก

การร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ประเทศไทยควรให้ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศคู่ค้าทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างใกล้ชิด เพื่อขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าและเพิ่มอำนาจต่อรองในการเจรจาการค้า เช่นความร่วมมือเอเชีย-แปซิฟิก และอาเซียน ซึ่งจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้ประเทศไทยอยู่รอดได้ ท่ามกลางความผันผวนของภาวะการค้าของโลก